Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 24 январь
ЯКШАНБА
№ 20 (4.216).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

22 январь куни СССР Министрлар Советининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда 1987 йилда СССРни иқтисодий ва социал ривожлантириш давлат плани ҳамда СССР давлат бюджетининг бажарилиш якунлари муҳокама қилинди, мамлакатнинг иқтисодий аҳволи кўриб чиқилди ва 1988 йилги план ҳамда бюджетни бажариш вазифалари белгиланди.

Мажлисда таъкидлаб ўтилганидек, КПСС XXVII съезди қарорларини бажариш, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга қаратилган партиянинг стратегик йўлини амалда рўёбга чиқариш, КПСС Марказий Комитети 1987 йил январь ва июнь пленумларининг жамият ҳаёти барча соҳаларини демократиялаш ва туб иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш юзасидан йўл-йўриқларини адо этиш учун совет халқи фидокорлик билан меҳнат қилиши натижасида мамлакатнинг иқтисодий аҳволида яхшилик сари ўзгаришлар содир бўла бошлади.

СССР Министрлар Совети мамлакатдаги қайта қуришнинг биринчи босқичида экономика тараққиётининг якунларига баҳо бериб, беш йилликнинг икки йилида саноат ишлаб чиқаришининг ўсиши, худди планда кўзда тутилганидек, 8,9 процентни ташкил этганини таъкидлади. Қишлоқ хўжалиги, айниқса чорвачилик барқарор тараққиёт йўлига тушиб олмоқда. Ҳар йилги ялпи дон ҳосили 210 миллион тоннадан ортиб кетди. Бу ўн биринчи беш йиллик йиллардагига нисбатан 17 процент кўпдир. Ўртача йиллик гўшт етиштириш ҳажми 13 процент, сут етиштириш 8,7 процент ўсди. Ижтимоий ишлаб чиқаришни ўстиришнинг интенсив омиллари роли кучайди. Халқ хўжалигининг барча тармоқларида меҳнат унумдорлигини ошириш вазифалари ортиғи билан адо этилди. Маҳсулотнинг техника даражаси ва янгиланишида прогрессив ўзгаришлар содир бўлди. Куч ва маблағлар ишлаб чиқариш потенциалини қайта жиҳозлашга жамланди. Ишлаб турган корхоналарни техникавий жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва реконструкция қилишга капитал маблағлар улуши 1985 йилдаги 39 процентдан 46 процентга етди.

Экономика тараққиётининг социал йўналишини кучайтиришга қаратилган йўл собитқадамлик билан ўтказилди. 1987 йилда уй-жойларни фойдаланишга топшириш 1985 йилдагига нисбатан 15 процент, мактабгача тарбия болалар муассасаларини фойдаланишга топшириш 16 процент, касалхоналар 17 процент, умумтаълим мактаблари 27 процент, поликлиникалар 34 процент, ҳунар-техника билим юртлари 65 процент, клублар ва маданият уйлари 72 процент кўпайди. Ишчи ва хизматчиларнинг ўртача ойлик иш ҳақи икки йил ичида 5,9 процент, колхозчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш эса 8,9 процент ортди. Давлат ва кооператив савдосининг чакана товар обороти кенгайди, аҳолининг реал даромадлари кўпайди.

Ҳам ишлаб чиқариш, ҳам ноишлаб чиқариш фаолияти доираларидаги пировард натижаларни акс эттирадиган ялпи миллий маҳсулот 1985 йилдагига нисбатан 8 процент ошди.

Улуғ Октябрнинг 70 йиллигини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақа кенг кўламда авж олиб кетган 1987 йилда меҳнаткашларнинг ижодий фаоллиги анча кўтарилди. Кўп йиллардан бери биринчи марта ишлаб чиқаришнинг бутун ўсишига моддий соҳа тармоқларида банд бўлган ишчиларнинг сонини кўпайтирмасдан эришилди. Саноат маҳсулотининг ўсиб бориш суръатлари 3,8 процентни ташкил этди, бу эса пландагига мувофиқ келади. Енгил-энергетика ва металлургия комплекслари тармоқларида ижобий натижаларга эришилди. Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш юзасидан бир қанча тадбирлар амалга оширилди, давлат қабулининг жорий этилиши маҳсулот сифатини яхшилашга ижобий таъсир этди. Давлат капитал маблағлари ҳажми 5 процент кўпайди.

Хўжалик механизмини такомиллаштириш юзасидан кўрилаётган тадбирлар тобора салмоқли самаралар бера бошлади. Саноатдаги 2,5 мингта бирлашма ва корхона тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитларига ўтказилган эди, мазкур корхоналарда ишлаб чиқариш фаолиятининг кўрсаткичлари умуман саноатдагига қараганда юқорироқ бўлди.

Шу билан бир қаторда, мажлисда таъкидлаб ўтилганидек, социал-иқтисодий тараққиётнинг бир қанча йўналишларида ҳали олға қараб тубдан силжишга эришилгани йўқ. Ҳосил қилинган миллий даромадни кўпайтириб бориш топшириғи бажарилмай қолди, икки йил мобайнида бу топшириқ plandаги 8,2 процент ўрнига 6,5 процентни ташкил этди. Бу аввало, ижтимоий ишлаб чиқаришда материал сарфи секин камайганлиги, ташқи савдодан келаётган тушумлар қисқарганлиги, халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқариш структураси етарли даражада актив ўзгармаганлиги ва бундай товарлар ишлаб чиқариш ҳажми зарур даражада ўсмаганлигининг оқибатидир. 1987 йилда миллий даромадни кўпайтириш топшириғи 13 миллиард сўмга бажарилмай қолганлиги мамлакат ишлаб чиқариш ва социал тараққиётини жадаллаштириш имкониятларини чегаралаб қўйди.

Зарар кўриб ишлаётган корхоналарнинг кўплиги, халқ хўжалигида ишлаб чиқаришга боғлиқ бўлмаган анчагина харажатлар ва исрофгарчиликларнинг борлиги туфайли молия соҳасидаги аҳвол чигал бўлиб турибди. Техника тараққиёти ҳали ҳам ижтимоий ишлаб чиқаришни интенсивлашнинг ҳал қилувчи омили, ресурсларни тежаш эса ишлаб чиқариш ҳажмларини янада ўстиришни таъминлашнинг бош манбаи, хўжалик ҳаётининг нормаси бўлиб қолгани йўқ. Ўтган йили миллий даромадга энергия сарфи планда белгилаб қўйилганидек 1,8 процент камайиши ўрнига 0,9 процент кўпайди, металл сарфи эса пландаги 4,3 процент ўрнига 1,8 процент камайди, холос. Қишлоқ хўжалигида моддий сарфлар кўпайди.

СССР ҳукумати мамлакатнинг иқтисодий аҳволи ва 1987 йилги иш якунларини ҳар томонлама кўриб чиқиб, экономикадаги ижобий ўзгаришлар ҳали барқарор тус олмаганлигини алоҳида таъкидлади. Ташкилотчилик ва хўжалик фаолиятидаги нуқсонлар сабабли, СССРнинг бир қанча министрликлари, идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг янгича шароитларда ишлашга суст тайёргарлик кўрганликлари важидан ўтган йилнинг дастлабки ойларида ишлаб чиқаришнинг пасайиб кетишига йўл қўйилди. Гарчи кўрилган тадбирлар натижасида иккинчи ярим йилликнинг бошланишига келиб, аҳвол ўнглаб олинган ва саноат асосан йиллик план маромига тушиб олган бўлса ҳам, анча зарар кўрилган эди.

Шу муносабат билан СССР Министрлар Совети ижтимоий ишлаб чиқаришнинг қолоқ участкаларидаги ишларнинг аҳволини таҳлил этишга ва халқ хўжалиги комплекслари ҳамда улар айрим тармоқлари ишининг самарадорлигини ошириш юзасидан конкрет тадбирлар ишлаб чиқаришга эътиборни қаратди.

Сўнгги вақтларда машинасозлик комплексининг иши бир қадар яхшиланганига қарамай, умуман машинасозлик тармоқларидаги иш ўнглаб олинмаганлиги айтиб ўтилди. Бу комплексда маҳсулот ишлаб чиқариш пландаги 6 процент ўрнига 4,6 процент ўсди. СССР Станоксозлик ва асбобсозлик саноати министрлиги, СССР Енгил ва озиқ-овқат саноати машинасозлиги ва рўзғор асбоблари министрлиги ҳамда СССР Оғир ва транспорт машинасозлик министрлиги катта қолоқликка йўл қўйдилар.

Химия, ўрмон, ёғочни қайта ишлаш ва целлюлоза-қоғоз саноати корхоналарида халқ хўжалигининг ана шу тармоқлар маҳсулотига эҳтиёжини яна ҳам тўлароқ қондириш резервларидан суст фойдаланилмоқда.

Капитал қурилишда яхшилик сари туб силжиш таъминланмади. Асосий фондларни ишга тушириш йиллик плани фақат 92 процент бажарилди, ҳали ҳам қурилиш ишлаб чиқаришининг нотекислиги ва иш сифатининг пастлиги хусусида жуда кўп фактлар бор.

Бир қанча республикаларнинг агросаноат комплексларида ялпи қишлоқ хўжалик маҳсулотининг умумий ҳажми камайди, картошка, мева-сабзавот маҳсулоти, пахта етиштириш камайди. Қишлоқ хўжалик хом ашёсини ташиш, қайта ишлаш ва асрашни ташкил этишда ҳамон жиддий камчиликлар бор. Зарар кўриб ишлаётган хўжаликлар кўпайди.

Юк ташиш плани умуман бажарилган бўлса ҳам, бир қанча темир йўллари ва кемачилик идоралари юк ташиш топшириқларини, айниқса мамлакатнинг шарқий районларига юк ташиш планларини уддалай олмадилар. Поездлар қатновининг хавфсизлиги зарур даражада таъминланмаяпти.

(Давоми 3-бетда).

ҚИШ ТАРОЗИСИ КЎКЛАМГА ОҒДИ

УНИ БЕЛНИ МАҲКАМ БОҒЛАБ, ЕНГ ШИМАРИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК

Қиш чилласи ниҳояламоқда. Ҳадемай ўлкамизда кўклам нафаси кеза бошлайди. Деҳқон юмушлари болалайдиган пайт келаяпти. Айниқса сабзавоткорлар учун масъулиятли дамлар кечмоқда. Эртаги мўл-кўл дала неъматларини етиштираман деган деҳқон ҳосил тараддудини бугун кўриши лозим.

Ҳозир Бўстонлиқ районидаги Фрунзе номли колхознинг марказий иссиқхонасида иш қизиган палла. II ва III даражали «Меҳнат шуҳрати» ордени нишондори, қишлоқ Совети депутати Қувондиқ Тойлибоев бошлиқ бригаданинг деҳқонлари ерни эртаги помидор уруғи сепишга тайёрлашаяпти. Бугунга қадар 12 килограмм уруғ қадалди, карам ниҳоллари эса маромида парвариш қилинмоқда. Миришкорлар жорий йилда 1,5 миллион туп сара карам кўчати етиштиришга астойдил бел боғлашган.

СУРАТЛАРДА: 1. Бригада бошлиғи Қувондиқ Тойлибоев ҳароратни ўлчамоқда. 2. Иссиқхонанинг умумий кўриниши.

И. ПОРТНОВ фотолари.

БОҒБОНДА ТИНИМ ЙЎҚ

Киров районидаги боғдорчилик-узумчиликка ихтисослаштирилган «Партия XXVI съезди» совхози ерлари Туркистон тоғлари тизмаси этагида, адирда жойлашган. Бундан беш-олти йил аввал мазкур хўжаликни ташкил этишга киришилганда мана шу ер шароити ҳам ҳисобга олинганди. Натижа кутилганидан зиёда бўлиб чиқди. Ўтқазилган кўчатлар тез, бехато амал олиб, барвақт мевага кирди.

Ўтган йили 200 гектар боғ ва токзордан 208 тонна ўрнига 330 тонна мева, 80 тонна ўрнига 130 тонна узум тайёрланди. Топшириқ анча ошириб бажарилди. Эришилган ютуққа Исомиддин Камолиддинов, Абдураҳмон Тўрақулов, Усмонали Мелиев бошлиқ бригадалар айниқса муносиб улуш қўшдилар. Ана шу коллективларда узум ҳосилдорлиги гектар бошига 185 центнерга етди, ҳар гектар боғдан 210 центнердан ўрик ва шафтоли олинди. Бу аслида рекорд бўлмаса-да, аммо совхоздагина эмас, балки районда юқори кўрсаткичдир.

— Дастурхонимизни ўрик, шафтоли, гилос, олхўри каби боғ неъматларисиз тасаввур эта олмаймиз, — дейди совхоз директори Абдуллажон Маҳкамов. — Булар нафақат дастурхон кўрки, балки шифобахшлик хусусиятларига ҳам эга. Масалан, ўрик ва шафтоли таркибида 15—20 процент қанд, 0,5—1 процент кислота бор. Ўрик мағзида 50—60 процент мой, 25 процент оқсил учрайди. Туршак, баргак таърифига эса сўз йўқ. Бундан ташқари данакли мевалар консерва саноати учун ҳам муҳим хом ашё ҳисобланади. Уларни қайта ишлаб, компот, мураббо, повидло, мармелад тайёрланади. Шу боисдан биз данакли мева боғларини кўпайтиришга алоҳида эътибор бераяпмиз. Кузда 10 минг туп кўчат ўтқазилган бўлса, баҳорда 40 минг туп ниҳол экилади. Умуман келажакда боғ ва токзорларнинг жами майдонини 2 минг гектарга етказишга, Озиқ-овқат программаси ижросига қўшиладиган ҳиссани янада оширишга астойдил бел боғлаганмиз. Шу ниятда фан ютуқлари, илғорлар тажрибаси тобора кенгроқ қўлланилиб, ички резерв ва имкониятлар изланмоқда.

Жорий йилда эса боғбон ва соҳибкорлар 300 тонна мева, 150 тонна узум тайёрлашни мўлжаллашган. Бўлғуси ҳосил учун мустаҳкам тамал қўйилаяпти. Мавжуд токлар кузда агротехника талаблари асосида кесилиб, сифатли кўмилди. Қатор оралари чуқур юмшатилиб, органик ва минерал ўғитлар солинди.

Ноз-неъмат бунёдкорларида қишда ҳам тиним йўқ. Мевали дарахтларга шакл бериш, чилла сувига қондириш маромида бормоқда. Ариқ-зовурларни тартибга келтириш, маҳаллий ўғит жамғариш, симбағазларни созлаш авжида. Бу юмушларга 12 та техника, 150 нафар одам сафарбар этилган. Орифжон Пўлатов, Қосимали Умаров, Илҳом Давлатов, Обида Холматова, Марҳабо Мадғозиева, Маъмуржон Шокиров, Юсуфали Мелиев сингари боғбон ва соҳибкорлар ишни сидқидилдан бажармоқдалар. Бунда мусобақанинг намунали ташкил этилгани, ишчиларга қулай шароит яратилгани муҳим роль ўйнаяпти. Беллашув натижалари ҳар ўн кунда якунланиб, ғолиблар ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантирилмоқда.

М. ЭШОНҚУЛОВ.

ДАРМОНДОРИ — ДАЛАГА

Оржоникидзе районидаги «Коммунист» колхози деҳқонлари қишки ишларни уюшқоқлик билан бажаришаяпти. Ариқ-зовурларни тозалаш, машина-механизмларни кўкламга шайлаш сингари юмушлар жадал олиб борилмоқда. Хўжаликда дала дармондориси ҳисобланган маҳаллий ўғит тўплашга катта эътибор берилаётир. Етарли ишчи кучи ва техника воситалари билан таъминланган унумдорлик отряди аъзолари айни пайтда қизғин меҳнат қилмоқдалар. Натижада кунига 70—80 тонна гўнг жамғарилаяпти.

— Ишни ўзаро социалистик мусобақа асосида ташкил этганмиз, — дейди илғор механизатор Зикир Абдуллаев. — Бу ўз самарасини бераяпти. Отрядимиз аъзолари нормани ошириб бажармоқдалар. Ҳамкасбларимдан Давлат Зиёев, ака-ука Суҳроб ва Дароб Ғафурбековлар ишда бошқаларга ўрнак бўлишаётир.

Беш йилликнинг учинчи йили ҳосилига пухта замин яратиш, баҳорги экиш мавсумини ҳар томонлама шай ҳолда кутиб олиш колхоз аҳлининг эзгу ниятидир.

Э. ТЎЛАГАНОВ.

ЙИЛ ЯКУНЛАРИ ТАҲЛИЛ ЭТИЛГАНДА

ОҚЛАНМАГАН ИШОНЧ

Булунғур районидаги «Булунғур» узумчилик совхозида звено пудратини жорий этиш ўзини оқламади. Соҳибкорлар ўтган йилни қониқарсиз якунладилар. Гарчи умумиттифоқ фондига 3.175 тонна ўрнига 3.465 тонна маҳсулот жўнатилиб, бу борадаги топшириқ ортиғи билан уддаланган бўлса-да, умумий аҳвол кўнгилдагидек эмас. Давлатга узум топшириш плани 97 процент бажарилди, холос.

Бунинг боиси нимада?

— Звено пудрати панд берди, — дейди илғор бригада бошлиғи Мария Никитична Сухоплясова ҳеч иккиланмай.

Унинг гапларини совхоз директори Виктор Яковлевич Насакин ҳам тасдиқлади.

— Ўтган қиш бўйи пудрат асосида ишлашга тайёргарлик кўрдик, — дея давом этди бригадир. — Ўқув ташкил этилди, одамларга бу усулнинг афзалликлари тушунтирилди. Лекин, мана энди аёнки, ҳамма нарса ҳисобга олинмаган экан. Узумчиликда беш-олти кишидан иборат кичик группаларга бўлиниб ишлаш мумкин эмаслиги маълум бўлди. Бу механизация ҳиссасини камайтириб, қўл меҳнатини ошираркан. Бизда ишни жадаллаштириш ўрнига депсиниш рўй берди.

— Бунга иккита қўшимча қилмоқчиман, — дейди В. Я. Насакин. — Биринчидан, ёзда ҳарорат паст бўлгани туфайли ҳосил етарли миқдорда шира тўплай олмади; иккинчидан, узум узишни кеч бошладик. Қолаверса, бутун ҳосилни ўз кучимиз билан йиғиштириб ололмаймиз. Узум эса узоқ турмайди, вақти ўтгач қурий бошлайди. Бундан анчагина маҳсулотни йўқотдик.

Камчиликлар фақат шулардангина иборат эмас. Ишда шундай эски «касаллик»лар борки, улардан қутулиш қийин бўлаяпти. Масалан, темир йўл транспорти ходимларининг маҳсулотни ташишга бўлган муносабати. Мария Никитична бу воқеани кўзида ёш билан гапириб берди: 20 августда бригада аъзолари Россияга юбориш учун 20 тонна узум тайёрлашди. Лекин уни жойлаш ва ташиш учун вагонлар топилмади. Область партия комитети жиддий аралашгач, 22 кундан кейин, яъни 12 сентябрда дастлабки туркум жўнатилди. Йигирма тонна маҳсулотни бунча узоқ вақт сақлаш қийин, албатта. Шу боисдан уни жўнатиш ўрнига шу ердаги вино заводига ҳар килограмми 15 тийиндан топширилди.

Тез бузиладиган маҳсулотларни ташиш нормативлари ҳам кишини ранжитади. Масалан, темирйўлчилар узумни Самарқанддан Москвага ўн суткада элтишлари керак. Бунақада истеъмолчига тортиқ этиладиган ҳосил қандай ҳолга келишини тасаввур қилинг. Устига-устак ўн кеча-кундуз энг кам муддат этиб белгиланган. Йўлда бундан ҳам зиёд вақт кетиши мумкин. Бу даврда йўқотилган узум хўжалик ҳисобига ёзилади.

«Булунғур» совхозида ўз ишини яхши биладиган, малакали мутахассислар меҳнат қилишади.

— Қийинчиликлар бизни чиниқтирмоқда, — дейди бош инженер Ионас Давидович Перец ярим чин, ярим ҳазил.

Хўжаликда узумчиликни ривожлантиришнинг аниқ программаси ишлаб чиқилган. Бултур 109 гектар токзор реконструкция қилинди. Бу майдонларга хўраки навлар ўтқазилди. Жорий йилда яна 156 гектар алмаштирилади. Яқин икки-уч йил ичида ҳамма жойга хўраки нав токлар экилади.

Майиз тайёрлашни ва унинг умумиттифоқ фондига жўнатиладиган миқдорини кўпайтириш совхоз экономикасини мустаҳкамлайди. Шундай вазифа белгиланган: шу беш йилликда тўла хўжалик ҳисоби асосида ишлашга ўтилади. Бунга етарли асос бор. Ишлаб чиқаришдаги барча муаммолар шу ернинг ўзида ҳал этилади. Чунончи, совхозда мелиоратив отряд тузилди. Унга тажрибали механизаторлар бириктилган. Эндиликда бундай юмушларни бажариш учун четдан ёрдам чақиришга ҳожат қолмади.

Меҳнатни ташкил этиш, пудрат нима бўлади? Йўқ, илғор усулни инкор этишга ҳеч ким шошилмаяпти. Фақат энди звено эмас, бригада пудрати жорий қилинади. Чек системаси асосида иш юритилади.

Бултурги муваффақиятсизликлар сабоқ бўлаяпти. Йил якунлари чуқур ўрганилиб, йўл қўйилган камчиликлар, бой берилган имкониятлар аниқланмоқда. Шу асосда хўжаликни ривожлантириш, олға томон ҳаракат қилиш программаси яратилмоқда. Бригада пудрати узумчиликда техникадан кенг фойдаланиш имконини беради, шунда ҳосилни ёрдамчиларсиз йиғиштириб олиш мумкин.

Л. СПИРИДОНОВ.

ОМБОРЛАР ҚУВВАТИ ОШДИ

Самарқанд области магазинларида тез орада янги музлатилган ҳўл мева туркумлари пайдо бўлади. Бундай маҳсулотни тайёрлаш ва асрашга «Серп и Молот» консерва комбинатида ишга туширилган холодильник кўмаклашади. Ана шу катта холодильникнинг музлатиш камераларида 2,5 минг тонна мева сақланиши мумкин.

Бу агрегатнинг ишга туширилиши республика консерва саноатида сабзавот омборлари қувватини бир ярим баравардан ҳам кўпроқ оширди. Бу эса ёзда етиштирилган маҳсулотни яхшироқ сақлаш ҳамда бутун йил давомида безаха сотиш имконини беради. Комбинат музлатиш ускуналарининг анчасини колхоз ва совхозларга ижарага бериб туради.

(ЎзТАГ).

ИШ ФАСЛИ

Олтиариқ районидаги «Москва» колхози деҳқонлари ер ҳайдашни районда биринчи бўлиб тугаллаган эдилар. Механизаторлар ғўзапоядан тозаланган 970 гектар майдонни қўш ярусли плуглар ёрдамида 40—45 сантиметр чуқурликда юмшатдилар. Чуқур шудгор хосияти деҳқонларга маълум: тупроқ таркиби яхшиланади, бегона ўтга қирон келтирилади. Бу муҳим ишни Тоир Аҳмадалиев, Садриддин Ўтанов, Маҳмуд Собиров сингари тажрибали механизаторлар рисоладагидек амалга оширдилар.

Айни кунларда деҳқонлар бошқа жабҳада ғайрат қилишаяпти. Тупроқ унумдорлигини ошириш мақсадида гўнг жамғарилаяпти, ерларнинг шўри ювилмоқда. Экинзорларнинг ҳар гектарига 20 тоннадан нури солинди. Умуман унумдорлик отряди аъзолари 1,5 минг тоннадан зиёд маҳаллий ўғит жамғардилар. Деҳқонлар жорий йилда КПСС Марказий Комитетининг агросаноат комплекси ходимларига мурожаатига жавобан ҳосилдорликни анча оширишга азму қарор қилганлар.

А. НУРМАТОВ.

* * *

Арнасой районидаги Ворошилов номли совхоз — Жиззах даштидаги йирик хўжаликлардан бири. Совхоз чўлқуварлари ўтган йилги қийин об-ҳаво шароитида ҳам йиллик планни муваффақиятли уддалаб, давлатга 7 минг тоннага яқин сифатли оқ олтин армуғон этдилар.

Хўжалик азаматлари айни пайтда ўтган йил якунларини сарҳисоб этиш билан бирга янги ҳосилга мустаҳкам замин яратмоқдалар. 2800 гектар пахта майдони сифатли шудгорланди. 1500 гектар ер текисланди ва 400 гектарда пушта олинди. Ерларнинг шўрини ювиш тобора қизитилмоқда.

Механизаторлар ҳам ишларнинг асосий қисмини уддалаб қўйдилар. 21 та ҳайдов трактори, 50 та культиватор, 25 та чигит экиш сеялкаси ва бошқа механизмлар кўкламга шай қилинди. Пардабой Исаев, Толиб Сорихўжаев, Камол Холбоев сингари ремонтчилар меҳнат беллашувининг пешқадамлари бўлишди.

П. МУРОДОВ.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ МУРОЖААТИГА ЖАВОБАН

ТАЖРИБА: Қишлоқ ҳақиқати — ЎРГАН, ҚЎЛЛАН, КЕНГ ЁЙ!

ГЎШТ ЕТИШТИРИШНИНГ САМАРАЛИ ТЕХНОЛОГИЯСИ

БАХМАЛ РАЙОНИДАГИ «БАХМАЛ» ТАЖРИБА-НАМУНА СОВХОЗИДА БИР ЦЕНТНЕР ГЎШТ ЕТИШТИРИШГА 84 СЎМ 47 ТИЙИН ЎРНИГА 48 СЎМ 56 ТИЙИН САРФЛАНМОҚДА

Хўжалик чорвадорлари КПСС XXVII съездининг мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш, озиқ-овқат ресурсларини кўпайтириш юзасидан қарорларини изчил бажара бориб, қишловни уюшқоқлик билан ўтказиб, гўшт ва бошқа хил чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳамда харид қилиш ҳажмини йил сайин оширишни таъминлашмоқда. Масалан, 1987 йилда давлатга 592 тонна, белгиланганидан 22 тонна кўп гўшт ҳадя этилди. Топшириқ 104 процент бажарилди. Ҳар бош қорамолнинг тирик вазни 355 килограмм ўрнига 405 килограмм, қўйларнинг ҳар қайсиси 42 килограмм ўрнига 53 килограмм тош босди. Бир центнер гўшт етиштиришга 48 сўм 56 тийин ёки 35 сўм 91 тийин кам сарфланди. Бунинг эвазига 1 миллион 486,1 минг сўм даромад олинди. Соф фойда 300 минг сўмни ташкил қилди. Рентабеллик эса 18 процент ўсди.

Ана шу ютуққа қандай омиллар ҳисобига эришилмоқда? Совхоз директори, Октябрь революцияси, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари соҳиби, район партия комитети аъзоси, район Совети депутати Абдувоҳид Усанов лўнда қилиб бундай жавоб берди:

— Моллар зоти ва маҳсулдорлик сифатларини такомиллаштириш, озуқа базасини мустаҳкамлаш, ем-хашакдан оқилона фойдаланиш, жониворларни семиртириш учун кураш, интенсив технологияларни, хўжалик ҳисобини, коллектив ва оилавий пудратни, меҳнатни ташкил этиш ҳамда рағбатлантиришнинг бошқа илғор усулларини жорий қилиш, ишлаб чиқариш маданиятини ошириш муваффақиятлар гарови бўлаётир.

«Сизларнинг ишга муносабатингиз, юксак даражада уюшқоқлилигингиз ва интизомлилигингиз, ишга ижодий ёндашишга ҳаракат қилишингиз, илғор тажрибадан фойдалана олишингиз, интенсив методларни қўллана билишингиз — буларнинг ҳаммаси ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг асосий резервларидир».

(КПСС Марказий Комитетининг чорвачилик ходимларига, колхозлар ва совхозларнинг мутахассислари ҳамда раҳбарларига, бошланғич партия ташкилотлари, касаба союз ва комсомол ташкилотларига, агросаноат комплексининг барча меҳнат коллективларига мурожаатидан).

— Ҳар қандай ишнинг муваффақияти энг аввало куч-ғайратга боғлиқ. Бизнинг ҳар биримиз ўз иш жойимизда шижоат билан, ташаббускорлик ва қатъият кўрсатиб, қанчалик самарали меҳнат қилсак, қайта қуриш ютуқлари шунчалик салмоқли бўлади, — дейди совхоз директори Абдувоҳид Усанов.

У ўз иш фаолиятида ана шунга амал қилади, бошқаларни ҳам ўргатмоқда. Натижада хўжаликда моллар маҳсулдорлиги йил сайин кўпайиб, план зиёдаси билан удаланмоқда. Социал, маданий-маиший масалалар муваффақиятли ҳал этилаяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Совхоз директори, Октябрь революцияси, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари соҳиби, район партия комитетининг аъзоси, район Совети депутати Абдувоҳид Усанов. 2. СССР Давлат мукофоти лауреати, бош молбоқар Неъмат Назаров. 3. АҚШдан келтирилган «Санта гер труда» зотли қорамолларнинг учинчи авлоди.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

«САНТА ГЕР ТРУДА»НИНГ САЛТАНАТИ

Мазкур совхоз 1964 йилда ташкил этилган. Ўшанда 2.600 бош қорамол, 520 бош қўй, 261 бош йилқи бўлиб, давлатга бор-йўғи 150 тонна гўшт ва 5 минг килограмм жун етказиб бериларди. Даромад ҳам шунга яраша: атиги 350 минг сўм эди.

Бу кўрсаткич айниқса гўшт йўналишидаги қорамолчиликка ихтисослаштирилган хўжаликни қаноатлантира олмаслиги ҳаммага маълум. Шу боисдан маъмурият, партия ташкилоти, мутахассислар олдида биринчи навбатда ҳозиргиларидан анча устун турадиган зотларни яратиш вазифаси кўндаланг турарди. Уни рўёбга чиқаришда совхознинг республика чорвачилик илмий-тадқиқот институти тажриба базасига айлантирилгани айни муддао бўлди.

— Молларнинг бариси жайдари эмасми, ҳар бирининг тирик вазни ўртача 180—200 килограмм тош босарди, — деб ўтмишни хотирлайди Абдувоҳид Усанов. У қарийб 22 йилдан буён совхозга раҳбарлик қилмоқда. — Чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг ёш илмий ходими Убайдулла Носиров (ҳозир у мазкур илм даргоҳининг директори, фан доктори) Қозоғистон ССРдан «Оқбош» зотли дурагай новвос олиб келгач наслчилик ишига асос солинди. Бу ҳол тез орада ўз самарасини кўрсатди — маҳсулдорлик сифатида бирмунча силжиш рўй берди. 1967 йилда эса бизга толе яна кулиб боқди: сентябрь ойининг бошида кутилмаганда наслчилик иши бўйича икки бош зоотехник — СССР Қишлоқ хўжалиги министрлигининг вакили (исм-шарифи ёдимда йўқ) ва Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги министрлигидан В. В. Кондрашин ташриф буюришди. «Келишимиздан мақсад шуки, — деди Виктор Васильевич, — биз яқин кунларда америкалик ҳамкасбларимиздан олтин баҳосида «Санта гер труда» зотли қорамоллар сотиб оламиз. Буларни Қорақалпоғистон АССРда жойлаштиришни мўлжалловдик, лекин шароит мақбул тушмади. Шу ерга олиб келсак қандай бўларкин?» Ҳолва дейиш билан оғиз чучимас деганларидек, меҳмонлар беш кун мобайнида яйловни, фермаларни кўздан кечиришди, иқлим шароитини ўрганишди, объектларни фотосуратга туширишди, мутахассислару молбоқарлар билан суҳбатлашишди. Қарангки, ўша кунлари ҳозирги марказий фермада янги молхона қурилиши, худди олдиндан келишилгандек, битай деб қолувди. Манзил маъқул бўлдими, улар икки оёқни бир этикка тираб олдилар: киройи жой, биринчи октябргача муддат берамиз — молхонанинг томини ёпиб, катакларга бўлиб пол ётқизасизлар, тез орада телеграмма жўнатамиз.

Кутилган тонг отгач, бош ветеринария врачи Ҳабибулло Зайтуллаев раҳбарлигида мутахассислар Ригага бориб, 69 бош ёш ғунажин, 11 бош буқача келтиришди. Ҳаммаси бамисоли бир онадан туғилгандай денг: қизил рангли, ёввойилигини ҳисобга олмаганда боқса бўладиган хилидан. Бунақасини молбоқарларимиз ҳатто тушларида кўришмаган.

Шундай қилиб, таъбир жоиз бўлса, «Санта гер труда»нинг салтанати бошланди. Унинг асосий хусусиятлари: биринчидан, қон касалига чидамли, иккинчидан — озуқа танламайди, учинчидан — кунлик семириши юқори, тўртинчидан — самара 55—60 процентни ташкил этади. Бошқача айтганда, янги туғилган бузоқ 40 килограмм бўлса, бир ярим ёшда 600 килограмм эт қўшилади. У атиги 18 ой бўрдоқига боқилиб гўштга топширилади.

Насл марказий ферманинг ўзида олинади, шу ерда парвариш қилинади. Бунинг учун лаборатория, ҳар бири 160 бош ғунажинга мўлжалланган 3 та, 140 бош бузоққа мўлжалланган битта, 8 ойдан 2 ёшгача бўлган 500 бош сўқим учун 2 та типовой молхона қурилган. Молларни ўстириш ва бўрдоқига боқиш Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти олимлари тавсия этган технология асосида амалга оширилади. Бу уч босқичдан иборат: биринчиси, бузоқларни сут эмиш даврида ўстириш, иккинчиси — уларни 210 кун мобайнида алоҳида жойда боқиш, учинчи давр эса 145—150 кун интенсив семиртириш. Дастлабки босқич 140—180 кун давом этади. Бир ҳафта асносида жонивор ўғиз сутига тўйдирилади, сўнгра ёғи олинмаган сут билан боқилади. Яъни у онадан ажратилмайди, кунига уч маҳал эмади. Кейинроқ кунлик рационга беш килограмм пичан, 3 килограмм силос, бир килограмм омихта ем, икки килограмм лавлаги ва микроқўшилмалар киритилади. Бузоқлар алоҳида жойга кўчирилгач, колибактериоз ва паратиф касалига қарши эмланади. Уларга 55—60 кун мобайнида сунъий сут берилиб, айни пайтда кунига 7 озуқа бирлиги сарфланади. Учинчи босқичда ёки семиртириш даврида эса кунлик рацион 2 озуқа бирлиги миқдорида кўпайтирилади.

Ана шу юмушлар билан Неъмат Назаров бошлиқ бригада шуғулланади. Коллективнинг 10 нафар аъзоси бор. Ҳаммасининг ўз касбига ихлоси баланд, меҳнатсевар, зиммасидаги масъулиятни чуқур ҳис этади. Масалан, бригада саркорини олайлик. Унинг шу ерда ишлаётганига 20 йилдан ошди. Ҳалол меҳнатлари эвазига СССР Давлат мукофоти лауреати, «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган чорвачилик ходими» унвонларига сазовор бўлди, КПСС XXVII съездига делегат этиб сайланди. Исо Ёрлақабов, Шерқул Бекимов, Миркомил Шарипов, Жаҳон Маҳмудов, Ҳасан Раҳмонқулов, Исмоил Темиров, Ғани Умрзоқов каби молбоқарлар хусусида ҳам илиқ гапларни айтиш мумкин. Уларнинг ғайратлари туфайли ўтган йили ҳар сўқимнинг тирик вазни 500 килограммдан ортди, давлатга 400 тонна гўшт сотилди. Бўрдоқилар вазнига ҳар суткада ўртача 900—1000 грамм эт қўшилгани ҳолда бир центнер семиртиришга атиги 6,5—7 центнер озуқа бирлиги сарфланди. Бундан ташқари ҳар юз бош ғунажиндан 83 тадан, жами 275 та бузоқ олинди. Бу 1986 йилдагига нисбатан 42 бош кўп. Табиийки, пировард натижа ҳам шунга яраша: бригада аъзоларининг ҳаммаси йил охирида иш ҳақига қўшимча мўмай даромад олди.

— Бўрдоқиларнинг тез семириши учун технология интизомига қатъий риоя қилиш, рационнинг тўйимли бўлишини кузатиш, ўз вақтида озиқлантириш, суғориш, ветеринария назоратидан ўтказиш ғоят муҳим, — дейди Неъмат Назаров. — Бунда икир-чикир бўлмаслиги керак. Биз айни шу асосда иш юритиб, аниқ мақсадни кўзлаган ҳолда ишлаб, сарфланган ҳар сўм, ҳар бир килограмм озуқа ҳисобига мумкин қадар кўпроқ қайтим олишга эришаяпмиз. Бунда пудратнинг роли айниқса катта бўлмоқда.

Ўтган йиллар мобайнида «Санта гер труда»дан ҳаммаси бўлиб 2.618 та, жумладан 1.264 урғочи, 1.354 эркак бузоқ олинди. Унинг 516 боши республика хўжаликларига сотилди, 478 таси эса юқори семизликда гўштга топширилди.

1987 йил 1 декабргача совхозда 1. 100 бош насл қолганди. Шундан яна 994 таси сотилди. Бунинг эвазига 795 минг сўм фойда олинди. Муҳими, «Санта гер труда» хўжаликдаги жами қорамолларнинг 85 процентини наслдор бўлишини таъминлади.

МОЛИ ТЎҚНИНГ ҚОРНИ ТЎҚ

Бугунги кунда совхозда қорамоллар сони 6.500 бошдан ошди, қўйлар 7.600, чўчқа 700, йилқи 374 бошга етди. Бир товуққа ҳам сув, ҳам дон деганларидек, хўжаликда дағал, ширали озуқа ва бошқа хил ем-хашакни мўл жамғариш чоралари кўрилмоқда. Шуни айтиш керакки, мустаҳкам озуқа базаси яратиш учун имконият етарли. Қишлоқ хўжалигига яроқли 19.660 гектар, жумладан 7.274 гектар ҳайдаладиган майдон бор. Сўнгги йилларда 30 километрлик бетон ариқ бунёд этилиб, 590 гектар янги ер ўзлаштирилди. Озуқакорлар ўтган йили 250 гектар ўрнига 432 гектар майдонда силос учун маккажўхори, 986 гектарда лавлаги, 704 гектарда беда ўстиришганди. Якунда 9.155 тонна силос, 8.598 тонна ширали озуқа, 873 тонна пичан тайёрланди. Шунингдек 13.100 тонна дағал хашак, жумладан 1.433 тонна сенаж, 4.921 тонна сомон жамғарилди. Бу эса планда белгиланганидан анча зиёд.

Айни пайтда қишловга пухта тайёргарлик кўрилди. Маълумки, механизмларнинг пишиқ-пухта ишлаши, чорвадорларнинг маиший турмуши ва дам олишлари учун тегишли шароитлар яратиш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилиниши — маҳсулдорликни оширувчи, қорли-қировли кунлардан муваффақиятли ўтишни таъминловчи асосий омиллардан бири. Шу мақсадда чорвачилик бинолари, озуқа тайёрлайдиган цехлар, ем-хашак етказиб берадиган транспортёрлар, водопровод системаси, ферма ва отарларга хизмат қиладиган транспорт воситалари қишлов бошлангунга қадар шайлаб қўйилди. Чўпонлар, молбоқарлар, ем-хашак тайёрловчилар кийим-кечак, иссиқ овқат билан тўлиқ таъминландилар. Чорвадорлар уйида дам олиш, ухлаш хоналари, ошхона, ҳаммом мавжуд. Физиотерапия кабинети, кутубхона, телевизор, радиола ишлаб турибди. Кунига газета ва журналларнинг янги сонлари келтирилмоқда. Ҳаммасидан ҳам фермалар, отарларнинг теварак-атрофи файзли, озода.

Совхозда 5 та бўлим, 45 та отар бўлиб, улар ўртасида мусобақа намунали ташкил этилган. У ҳар 15 кунда якунланади. Ғолиблар ҳам маънавий, ҳам моддий рағбатлантирилаётир. Бу тадбирлар чорвадорларнинг юқори унум билан меҳнат қилишларига кўмаклашмоқда. Қишлов эса маромида, талафотсиз ўтаяпти.

ОНГНИ ҚАЙТА ҚУРИШ

«Хўжалик механизмини ҳар қандай қайта қуриш, маълумки, онгни қайта қуришдан, фикрлашда ва амалда таркиб топган бир хилликдан воз кечишдан, янги вазифаларни равшан англаб олишдан бошланади. Бу эса аввало хўжалик кадрларимизнинг фаолиятига тааллуқли», — деб таъкидланди КПСС XXVII съезди материалларида. Маъмурият ва партия комитети (секретари А. Эргашев) бу йўл-йўриқларга риоя этиб, ишни аввало барча тармоқлар ва бўғинлар раҳбар кадрларининг онгини қайта қуришдан бошладилар. Бунинг учун иқтисодий ўқув ташкил этилди. Унинг машғулотларида бошқарувнинг иқтисодий усуллари, хўжалик ҳисобини юритиш, ҳисоб-китобни йўлга қўйиш, ҳар бир килограмм озуқанинг, ҳар тийиннинг сарфланиши устидан назоратни кучайтириш ҳақида суҳбатлар ўтказилди. Тўғри, ҳисоб юритиш, хўжалик ҳисоби, назорат аввалари ҳам мавжуд эди. Бироқ иқтисодчилару мутахассислар ўз ҳолича ҳаракат қилишар, чорвадорларнинг эса булар билан сариқ чақалик иши йўқ эди. Яъни, бошқарув аппарати билан бухгалтерия ходимлари чорвадорларнинг кенг оммасидан кўринмас девор орқали ажралиб қолишгандики, бу биринчи навбатда ана шу иккинчи тоифадагиларни хўжалик ишига жалб этишни, уларга ҳисоб-китобни ўргатишни, пировард натижадан манфаатдор бўлишликнинг моҳиятини тушунтириб беришни тақозо этарди. Шу боисдан бошқарувнинг маъмурий шаклидан, яъни буйруқбозликдан воз кечилиб, уларнинг ўрнини иқтисодий, социал-психологик ва демократик усуллар эгаллади. Натижада барча звеноларда ошкоралик учун шароит яратилди. Айни шу нарса айниқса қарорларни қабул қилишда, уларнинг ижросида ишчиларнинг фикр-мулоҳазаларини инобатга олишда ёрқин намоён бўлди. Буларнинг ҳаммаси, биринчидан, чорвадорларнинг активлигини оширишга, умум ишига масъулият билан ёндашишга олиб келди, ҳар бир одамда хўжайинлик туйғусини қарор топтирди. Иккинчидан, бошқарув системасини такомиллаштиришга, барча тармоқлар ва бўғинлар кадрларини мустаҳкамлашга ҳал қилувчи таъсир кўрсатди. Хусусан уларни танлаш ва жой-жойига қўйишда одамларнинг сиёсий, ишчанлик фазилатлари, омилкорлиги, оммани эргаштира бориш қобилияти эътиборга олинди. Бунда муҳим жабҳалар: ем-хашак тайёрловчи бригадалар, звенолар, фермалар, бўрдоқичилик коллективлари, трактор ва автотранспорт парклари диққат марказида турди. Масалан, 1-бўлим бошқарувчиси ишда қолоқликка йўл қўйганлиги сабабли вазифасидан бўшатилиб, унинг ўрнига коммунист олий маълумотли мутахассис Бошбек Мадатов тайинланди. Кўпгина бригадаларнинг бошлиқлари ўзгартирилди. Шу билан бирга мутахассислар, ўрта бўғин кадрларини ўқитиш, тайёрлаш ва қайта тайёрлаш йўлга қўйилди. Марказий қўрғонда эса механизаторлар курси очилди. Ҳозир унда 25 йигит касб маҳоратини эгалламоқда.

Қайта қуришнинг шарофати шу бўлдики, совхоз ишлаб чиқаришида миқдор ўрнига сифат ва самарадорлик, ўртамиёна кўрсаткичлар ўрнига пировард натижа биринчи ўринга чиқарилди. Мутахассислар, бригада бошлиқлари, ҳар бир ишчи қўлга қалам олиб, хўжаликнинг жамики фаолиятини таҳлил қилиб боришга одатланишди. Бунда уларнинг хўжалик ҳисобини мумкин қадар кенгроқ жорий этишга интилишлари сезиларди. Маъмурият буни атрофлича ўрганиб чиққач, коллектив ва оилавий пудрат аслида хўжалик ҳисобини қўлланишни, яъни ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида ишлашни талаб этиши аёнлашди.

Чиндан ҳам меҳнатни уюштириш ва унга ҳақ тўлашнинг синалган усули — пудрат дала ҳамда фермалар маҳсулдорлигини ошириб, таннархни арзонлаштирибгина қолмасдан, коллективларнинг хўжалик ҳисобига ўтишларини жадаллаштиришини ҳам тажрибанинг ўзи исботламоқда. Неъмат Назаров бошлиқ бригада совхозда биринчилардан бўлиб пудратга кўчганди. Меҳнат аҳлининг қандай натижаларга эришганлиги билан юқорида танишдингиз. Энди мана бу мисолга диққат қилинг: Исоқ Акрамов 5-бўлимда бош молбоқар; 1986 йилнинг октябрида 290 бош бўрдоқини қабул қилиб олди; 150 кун мобайнида энг илғор усулда жадал семиртирилганлиги туфайли ҳар сўқимнинг тирик вазни ўртача 465 килограммга етказилди; бўрдоқилар вазнига ҳар суткада ўртача 930 грамм эт қўшилди, бунинг эвазига И. Акрамовга ойига 225 сўмдан иш ҳақи тегди.

Қувондиқ Назаров ўғли билан қўйларни бўрдоқига боқишда донг таратган. У шартномага биноан 1.138 бош қўйнинг ҳар бирини 42 килограмм ўрнига 53 килограмм семиртирди. Натижада ота-бола 119 кунда 4 минг сўмдан зиёд даромад қилишди.

Ем-хашак етиштиришда ҳам пудрат муҳим аҳамият касб этаяпти. Масалан, Ёқуб Раҳмонқулов 2-бўлимдан 7 гектар ер олиб, унинг ҳаммасига лавлаги уруғи қадади. Шартномага кўра гектар ҳисобига 250 центнер ҳосил етиштирилиши керак эди. Амалда бу кўрсаткич 334 центнерни ташкил этди. Унинг иш ҳақи ойига 380 сўмга баробар бўлди. Ҳурматой Бобомуродова бошлиқ оилавий звено 40 гектар майдонда силос учун маккажўхори ўстирди. Якунда ҳар гектар ердан 266 центнердан ёки белгиланганидан 41 центнер кўп озуқа тайёрланди. Даромад ҳам шунга яраша.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Қувончлиси шундаки, ҳар бир пудратчи ўз куч-ғайратининг пировард мақсадини аниқ-равшан кўриб, меҳнати ва унга тўланадиган ҳақ ўртасида бевосита боғланиш борлигини тобора тушуниб етмоқда, оқибатда ишда кўп жиҳатдан ютилаётир. Бу эса совхознинг тўлиқ хўжалик ҳисобига ўтишини тезлаштирмоқда.

ИНСОН ОМИЛИ — ЭНГ МУҲИМИ

Айтишларича, совхоз тузилган дастлабки йилларда бир одам ўзи сотиб олган янги «ГАЗ-21» автомашинасида Ўсматдан бу ерга роппа-роса икки соатда келган экан. Агар масофанинг 40 километрлиги ҳисобга олингудек бўлса, чўпчакнинг ўзгинаси дейсиз. Аслида ҳақиқат. Негаки, ўшанда йўлнинг тайини йўқ, марказий қўрғон ўрнида эса мўъжазгина қишлоқ мавжуд эди. Эндиликда жамики йўллар асфальтланган, совхоз маркази эса худди афсоналардаги шаҳарчани эслатади. Адоғи уфққа туташ адл кўчанинг икки четида мирзатераклар шовуллайди. Икки қаватли маъмурий бино, маданият ва истироҳат боғи, фарғонача услубда қурилган ҳаммом, универмаг, китоб ва хўжалик моллари магазинлари, мактаб, болалар боғчаси, турар-жойлар, стадион, ёзги клуб, поликлиника, алоқа бўлими — ҳамма-ҳаммаси унинг кўркига кўрк бағишлагандек. Бир ёнда Ойқор, иккинчи томонда Молгузар тоғи ана шу ўзгаришлардан азбаройи лолдек тош қотган. Қуйида Бахмалсой сахий қалбли, чегасидан тош чақнайдиган совхоз одамларининг орзу-умидларига ҳамоҳанг қўшиқ куйлаганча шарқираб оқмоқда. Унинг сарҳадигача олмазор...

— Буларнинг ҳаммаси сўнгги йилларда бунёд этилди, — изоҳ берди Абдувоҳид Усанов қандайдир ифтихор билан. У жонажон қишлоғининг гуллаб-яшнашида ўзининг ҳам озми-кўпми ҳиссаси борлигидан мамнунлигини яширолмасди.

Ҳақиқатан қишлоқ чиройи ҳар қандай кишини оҳанрабодек ўзига маҳлиё этарди. Шунда, нуфузли меҳмонлардан бири айтганидек, яхшилик дунёга келганида бор бисотини Бахмалга ташлаб кетмаганини, аксинча, бунинг сабаби совхозда иш услуби такомиллаштирилгани, ташаббускорлик томон кескин бурилиш қилингани, меҳнат аҳлига нисбатан талабчанлик оширилаётгани — айни шулар одамларга ғамхўрлик кўрсатиш билан қўшиб олиб борилаётганида эканлигини англадим. Зеро, инсон омили моҳиятини ошириш партия сиёсатининг бош мақсади — одамлар тўғрисида ҳар томонлама меҳрибонлик қилиш, халқ фаровонлигини муттасил юксалтириш билан чамбарчас боғланган.

— Чорвадор ишчи сингари саккиз соат ишлагач, сурувни қўрага қамаб ёки бузоқ ҳамда бўрдоқиларни молхонага ташлаб нарига кетолмайди, — директор сўзида давом этади. — Шанба ва якшанба дам олиш кунлари эканлигини ҳатто тасаввур этолмайди. Шу боисдан фермаларда, чорвадорлар уйида, чўпонлар хонадони ва посёлкада яхши дам олиш имконияти бўлмоғи, социал, маданий-маиший эҳтиёжлар тўла таъминланмоғи лозим. Бизда бу борада ҳали анча камчиликлар бор. Қишлоқларимиз газлаштирилмаган, водопровод қувури янгиланиши, иситиш тармоғи такомиллаштирилиши керак. Булар эътиборимизда турибди: шу йилнинг охири ва келгуси йилнинг бошида амалга оширилади. Аммо 500 ўринли клуб, 50 ўринли касалхона қурилиши икки йилдан бери пайсалга солинмоқда. Биринчисининг лойиҳаси тайёр бўлса-да, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими бир миллион 200 минг сўм маблағни ажратмаяпти.

ИСТИҚБОЛНИНГ ОЙДИН ЙЎЛИ

1990 йилга бориб совхозда қорамоллар сони 7.100, жумладан сигирлар 2.309 бошга кўпаяди. Ҳар қорамолнинг тирик вазнини 450, қўйларнинг семизлигини 60 килограммга етказиш ҳисобига давлатга 810 тонна гўшт тортиқ қилинади. Республика хўжаликларига 1.000 бош наслли буқа сотилади. Айни пайтда совхознинг ўзида қорамолнинг «Бахмал» зоти яратилиб 1.930 та бузоқ олинади. Бунинг учун 28.220 озуқа бирлиги бўлиши, шундан 17 минг 525 озуқа бирлиги дала ва яйловларда тайёрланиши керак. Шу мақсадда 500 гектар ер ўзлаштирилади, суғориладиган майдонларда алмашлаб экиш тўлиқ жорий қилинади. Бунда беда айниқса биринчи ўринга қўйилади. Негаки, у бўлмаса сут ҳам, гўшт ҳам бўлмайди, ернинг унумдорлиги ҳам ошмайди.

Хўжалик усулида янги молхоналар қуриш давом эттирилади, эскилари таъмирланади. Қорамолларга озуқа бериш, суғориш тўласинча механизация зиммасига юклатилади. Фермаларда иш тартиби қайта қурилади.

Муддаога юқори унумли астойдил меҳнат, уюшқоқлик, раҳбар кадрлар, мутахассислар, ҳар бир чорвадорнинг топширилган иш учун жавобгарлигини ошириш, меҳнат ва технология интизомини мустаҳкамлаш, ферма меҳнаткашлари ҳақида тегишли ғамхўрлик қилиш билан, ҳаракат бирлиги билангина эришиш мумкин. Ана шунда қайта қуриш жараёнининг ютуқлари янада салмоқли бўлади. Маъмурият ва партия комитети меҳнат аҳлини истиқболнинг шу ойдин йўлидан дадил бошлаб бораётирлар.

И. ЎТБОСАРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

(Боши 1-бетда).

СССР Министрлар Совети машинасозлик, химия-ўрмон, қурилиш ва агросаноат комплекслари, транспорт тармоқларининг энг муҳим бўғинлари ишини яхшилашнинг конкрет йўналишларини белгилаб берди. Электроэнергетика, нефть, газ ва кўмир саноати ишининг пишиқ-пухталигини ошириш юзасидан тадбирлар ҳам белгиланди.

Кўпгина корхоналар ва ташкилотлар молиявий аҳволининг чигаллигини ҳисобга олиб, СССР министрликлари ва идоралари ҳамда иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига иқтисодий ишни яхшилаш, зарар кўриб ишлаётган корхоналар сонини қисқартириш, тўла хўжалик ҳисобини ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашни жорий этиш учун зарур шароитларни вужудга келтириш учун шошилинч чоралар кўриш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

СССР Министрлар Советининг мажлисида шартнома интизоми паст даражада қолиб кетаётганлиги таъкидлаб ўтилди. Истеъмолчиларга 12 миллиард сўмликдан кўпроқ маҳсулот кам етказиб берилди, аввало машинасозлик ва химия-ўрмон комплекслари маҳсулоти кам жўнатилди. Бу эса бутун халқ хўжалиги ва кўпгина меҳнат коллективлари ишининг маромига таъсир этмай қолмади, албатта. СССР ҳукумати министрликлар ва идораларнинг раҳбарларидан ишлаб чиқаришда тартиб ва интизомни йўлга қўйишни таъминлашни, ҳар бир коллективда шартномавий мажбуриятларни бажаришни биринчи вазифа, деб белгилаб, ишни шу тахлитда ташкил этишни талаб қилди.

СССР ҳукумати аъзолари КПСС XXVII съездида ишлаб чиқилган социал сиёсатни амалга ошириш масалаларига катта эътибор бердилар. Ўтган йили бу борада кўпгина ишлар қилинди. Айни вақтда аҳолининг истеъмол товарлари ва хизматларга тўлов қобилиятига эга бўлган талабини қондиришда қийинчиликлар бор. Мажлисда СССР бир қанча министрликлари ва идораларининг, иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг аҳоли социал эҳтиёжларини таъминлаш юзасидан олиб бораётган иши танқид қилинди. СССР Алоқа воситалари саноати министрлиги, СССР Химия саноати министрлиги, СССР Радио саноати министрлиги, СССР Электротехника саноати министрлиги, СССР Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги, СССР Станоксозлик ва асбобсозлик саноати министрлиги ва бошқа бир қанча министрликлар ва идоралар, Ўзбекистон ССР, Озарбайжон ССР ва Тожикистон ССР Министрлар Советлари халқ истеъмоли саноат товарларини ишлаб чиқариш планини бажармаганликлари таъкидлаб ўтилди. СССР Енгил саноат министрлиги йиллик план топшириғини бажармади, истеъмолчиларга 1 миллион сўмлик маҳсулот кам етказиб берилди. СССР Савдо министрлиги ва Центросоюз фаолиятида, шунингдек бир қанча иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари фаолиятида жиддий камчиликлар содир бўлди, улар озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат товарлари ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг маҳаллий манбаларидан фойдаланишда зарур тадбирлар кўрмаётирлар. Буларнинг ҳаммаси товарлар ва хизматлар кўпгина турларига нисбатан тақчилликнинг сақланиб туришига, аҳоли пул даромадлари ва харажатлари мувозанатидаги камчиликларга, шунингдек, совет кишиларининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондиришдаги камчиликларга олиб келди.

СССР Министрлар Совети СССР министрликлари ва идораларидан ҳамда иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларидан шу масала юзасидан ишларнинг аҳволини тубдан ўзгартириш учун самарали чоралар кўришни талаб қилди.

СССР ҳукумати иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари, СССР министрликлари ва идоралари зиммасига социал-маданий соҳа моддий базасини мустаҳкамлаш масалаларини алоҳида назорат остига олиш, социал мақсаддаги объектлар қурилиши учун, аввало уй-жой қурилиши учун резервлар қидириб топиш, коммунал-маиший хўжаликдаги, пассажир транспортидаги катта камчиликларни тугатиш вазифаларини юклади. Шу мақсадда кооператив ва якка тартибдаги меҳнат фаолияти формаларини фаолроқ ривожлантириш, улардан кенгроқ фойдаланиш вазифаси қўйилди. Савдо ташкил этиш тубдан яхшиланиши лозим.

СССР ҳукумати 1988 йилги план ва бюджетнинг бажарилиши юзасидан вазифаларни белгилаб берар экан, бу йил экономиканинг ўсиш суръатлари ўн иккинчи беш йилликдаги ўртача йиллик ўсиш суръатларидан юқорироқ бўлишини таъминлаш зарурлигини, бирлашмалар ва корхоналарнинг барқарор ва бир маромдаги ишига эришиш лозимлигини ва шундай қилиб, умуман беш йиллик планни муваффақиятли бажариш учун имконият яратиш кераклигини кўрсатиб ўтди.

Бутун ташкилотчилик иши бирлашмалар ва корхоналарнинг тўла хўжалик ҳисоби принципларига, ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ва ўзини ўзи бошқаришга кенг кўламда ўтишини таъминлаш негизида, уларнинг мустақиллиги ва омилкорлигини ошириш асосида олиб борилиши, шу мақсадда СССР давлат корхона (бирлашма)си тўғрисидаги қонуннинг кучга кириши муносабати билан пайдо бўлган шарт-шароитлардан имкони борича кўпроқ фойдаланилиши лозим. Ана шу қонун талаблари оғишмай ва қатта самара билан бажарилишига, бошқарувнинг иқтисодий методлари амалда қатъий қарор топишига эришиш лозим. Саноат маҳсулотининг 60 проценти шу йил бошидан бери хўжалик юритишнинг янги шароитларига ўтган бирлашмалар ва корхоналарда ишлаб чиқарилиши лозимлигини назарда тутиб, тегишли тармоқлар ва меҳнат коллективларида бутун шу ишни самарали ўтказиш жуда муҳим аҳамиятга эга эканлигига алоҳида эътибор берилди.

СССР Министрлар Совети СССР министрликлари ва идораларидан, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларидан бирлашмалар ва корхоналарнинг меҳнат коллективларида уларнинг куч-ғайратларини ишлаб чиқаришнинг барча участкаларини бир текисда ривожлантиришни таъминлаш, КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясини юксак меҳнат зафарлари билан кутиб олиш учун, йил бошидан бошлаб самарали ишга сафарбар этиш учун фаол амалий ишни авж олдиришни талаб этди.

СССР Министрлар Советининг мажлиси ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, РСФСР Министрлар Советининг раиси В. И. Воротников, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари Н. Н. Слюньков ва КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари Н. В. Тализин қатнашдилар.

Мажлисда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Рижков нутқ сўзлади.

(ТАСС).

В. С. Висоцкий туғилган куннинг 50 йиллигига

АВЖИДА УЗИЛГАН ТОР

Дунёда шундай кишилар бўладики, уларнинг иккинчи умри — хотираси қанча яшаганликлари билан эмас, балки халқ қалбига нечоғлик кириб борганликлари, инсон юрагидан қандай ўрин олганликлари билан ўлчанади. Владимир Семенович Висоцкий ана шунақа зотлардан биридир.

Ажойиб артист, бошқаларга ўхшамайдиган назм соҳиби, томошабин фикри-зикрини сеҳрлаб қўядиган хонанда, диллар тубида мудраб ётган туйғуларни жўнбушга келтирувчи куйчи... Табиат унга истеъдод ато этишда қанчалик сахий бўлса, ёруғ дунёда юрадиган серташвиш кунларини шунчалик шафқатсиз равишда қисқа қилган экан.

Олтмишинчи—етмишинчи йиллардаги мусиқавий оламга у юксак умид, куч-ғайрат, ҳаётбахшлик руҳини олиб кирди. Ўша давр ва ўзи тўғрисида хазин қўшиқларни кўплаб куйлаган В. С. Висоцкий айни вақтда яшаш учун нақадар зарур бўлган чинакам шеърият, шижоат ва мардоналик руҳи билан халққа мадад берарди, унинг қўшиқлари ёзилган кассеталар бебаҳо дурдонадек ноёб эди. Ҳа, у афсонавий ҳарорат соҳиби бўлган шоир ва бетакрор қўшиқчи, назири йўқ ижрочи эди. Афсуски, ўзининг барча иқтидорини тўла намоён қилишга улгурмади, айни авжига чиққан лаҳзада унинг тори узилди, қирчиллама қирқ икки ёшида юрак хуружи туфайли ҳаётдан кўз юмди.

В. С. Висоцкий 1938 йил 25 январь куни Москвада таваллуд топди. Отаси Семен Владимирович ҳарбий киши, Совет Иттифоқи Маршали С. М. Будённий номидаги ҳарбий академияни тугатган, Улуғ Ватан уруши йиллари Д. Д. Лелюшенко қўмондон бўлган 4-танкчилар армияси составида жанг қилган, Москва мудофаасида, Берлинни забт этишда, Прагани озод қилишда қатнашган, жанговар мукофотлар соҳиби, Чехословакиядаги Кладно шаҳрининг фахрий граждани, ҳозир истеъфодаги полковник, Москва почтамти Почта мактабининг директори. Онаси — Нина Максимовна мутахассислиги бўйича немис тилидан таржимон, пенсияга чиққунга қадар химия машинасозлиги илмий-тадқиқот институти техникавий ҳужжатлар бюросининг бошлиғи бўлиб ишлаган. Етмиш ёшдан ошган, фарзанд доғида адои тамом, бўлган ота-онага ўғлидан қолган қўшиқлар бир қадар тасалли беради.

Владимир Висоцкий 1941 йили онаси билан бирга Оренбург областининг Бузулук шаҳрига кўчиб борди, 1943 йили улар яна Москвага қайтишди, 1945 йили Володя мактабга борди. Орадан икки йил ўтгач, отаси хизмат юзасидан ГДРнинг Эберсвальд шаҳрига юборилди. Бу ерда ёш Володя ўқишини давом эттирди, музика билан шуғулланди, фортепьянода чалишни ўрганди. 1949 йили Москвага қайтишгач, у 186-мактабга қатнай бошлади. Орадан уч йил ўтгач, Володя ВЛКСМ сафига кирди, комсомол бюросининг аъзоси, мактаб деворий газетасининг редактори каби жамоат ишларини бажарди, драма тўгарагида шуғулланди.

1955 йили В. С. Висоцкий мактабни тугатиб, Москвадаги В. В. Куйбишев номли бинокорлик инженерлари институтига кирди. Лекин биринчи семестр тугаши биланоқ у ҳужжатларини олиб, СССР МХАТи қошидаги В. И. Немирович-Данченко номли мактаб-студиянинг актёрлик бўлимига топширди ва кириш имтиҳонларидан муваффақиятли ўтди. Унинг биринчи устози Б. И. Вершилов эди, кейинчалик П. В. Массальский ва А. М. Комиссаровдан сабоқ олди.

В. С. Висоцкий 1959 йилда илк бор кинода роль ўйнайди. Мактаб-студияни тугатгач, Москвадаги А. С. Пушкин номли драма, сўнг озроқ вақт миниатюралар театрларида ишлади, айни вақтда кинодаги фаолиятини ҳам давом эттирди. Ўзининг дастлабки қўшиқларини яратган даври мана шу йилларга тўғри келади.

1964 йилда В. С. Висоцкий Таганкадаги драма ва комедия турппасига қабул қилинди ва умрининг охиригача етакчи составда актёр бўлиб ишлади. Бу ерда у 30 га яқин ролни маҳорат билан ижро этди. Айниқса «Галилей ҳаёти»даги Галилей, «Пугачёв»даги Хлопушка ролларн унга катта шуҳрат келтирди. Бунинг учун В. С. Висоцкий Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигига бағишланган Бутуниттифоқ кўригида биринчи мукофот билан тақдирланди. Шунингдек, у Югославия, Франция, Польша каби хорижий мамлакатларда ўтказилган халқаро кўрик-конкурслар фестиваллар ғолиби бўлди.

Ўттиздан зиёд кино ва телефильмларда суратга тушган В. С. Висоцкий томошабинлар қалбига йўл топа оладиган ажойиб актёр эди. «Гуноҳкор»даги мухбир, «Тириклар ва ўликлар»даги қувноқ жангчи, «Она»даги Михаил Власов, «Ягона йўл»даги шофер Солодов, «Учрашув жойини ўзгартириш мумкин эмас» фильмидаги капитан Жеглов ва бошқа ўнлаб ажойиб образлар хотирамиздан ҳеч қачон ўчмайди.

Владимир Висоцкий шоир, бастакор, хонанда ва созанда истеъдодини ўзида мужассамлаштирган улкан санъаткор эди. У қарийб 450 та қўшиқ яратди, аксарияти грампластинкаларга ёзилди, кинофильмлар ва спектаклларда, радио тўлқинлари ва телевидение экранида янгради. «Эски уй қўшиғи», «Дид ҳақида баҳслашмайдилар», «Лирик қўшиқ», «Елкан», «Олим ўртоқлар», «Ўзганинг аравасида» каби тароналари шулар жумласидандир. Проза, драматургияда ҳам ўз кучини синаб кўришга киришган ижодкорга, афсуски, бу асарларни ниҳоясига етказиш насиб этмади.

СССР Ёзувчилар союзи ҳузурида В. С. Висоцкий адабий меросини ўрганиш бўйича комиссия ташкил этилган. Унга шоир Р. Рождественский раислик қилмоқда. Ҳозирча В. С. Висоцкийнинг «Асаб» шеърий китоби нашр этилди. Юбилей кунлари шеърлар, қўшиқлар тўпламлари ҳам дўконларга чиқади. Спорт ҳақидаги шеърлари ва қўшиқлари алоҳида китоб ҳолида чоп этилади.

Ўтган йили «Учрашув жойини ўзгартириш мумкин эмас» ва «Кичик фожиалар» телефильмларидаги актёрлик ишлари, шунингдек «Вертикаль» кинофильмидаги авторлик қўшиқлари учун Владимир Семёнович Висоцкийга СССР Давлат мукофоти берилди.

Халқнинг севимли санъаткори ҳеч қачон ўлим билмайди, у қалбимизда мангу барҳаёт.

Н. ОРИФЖОНОВ.

ОЛТИНГА ҲИРС ҚЎЙГАН ГАЗАНДАЛАР

СССР Прокуратурасининг тергов группаси Ўзбекистонда уюшган жиноятчиликка қарши узоқ ва машаққатли кураш олиб бормоқда

— Шу ерда, энди аниқ эслайман, шу ерда, — Саид навбатдаги қайрағочга ишора қилди ва бирдан ранги оқариб кетди. Қум узра даҳшатли суратда вишиллаб улкан кобра бошини кўтарди. Оёқлар бошдан кўра тезроқ ишлаб кетди. Бир неча секунд ичида улар илондан хавфсиз жойга бориб олишди. Кобра эса тиккайганча кимки олдинга қараб қадам ташлагудай бўлса, уни ўша заҳоти жазолашга тайёр турарди.

ШУНИСИ етмай турган эди, — тўнғиллади Бахтиёр Абдураҳимов ўзбекчалаб. Унга алам қилганча бор. Чунки улар Қашқадарё областидаги район партия комитетларидан бирининг собиқ биринчи секретари бойликларини қўлга тушириш бўйича операцияни тайёрлаш мобайнида хатога йўл қўйган эдилар. Улар қўлга тушган кишининг, пора эвазига тўпланган пулларнинг оз қисми — нари борса 250 минг сўмни биродари яшириб қўйганлиги ҳақидаги гапига ишондилар. Шу боис ўша бойликни олиш учун уч киши йўлга чиқди.

Секретарнинг биродари пулларни осонликча берди. Бу нарса шубҳали туюлди.

— Кам, — деди Альберт Карташян уни довдиратишга уриниб, — қолгани қани?

— Йўқ, — деди уй соҳиби қўлларини ёзиб. — Акамнинг одамлари келиб, олиб кетишди.

Бахтиёр ўртоқлари билан кўз уриштириб олди. Таниш манзара. Сал хавф сезилдими, яширилган бойликлар кўп қисмга бўлиниб, қариндош-уруғларнинг ва ишончли шахсларнинг уйларига бериб юборилади. Худди саҳродан янтоқ қидиргандай, уни топиб кўр. В. Антонов бошлиқ группанинг криминалистлари ёнингда йўқлигига афсусланиб кетасан киши. Негаки, улардаги приборлар ер тагидагини ҳам, девор ичидагини ҳам бирпасда топиб бера олади. Улар эса фақат уч киши. Ҳар бир дақиқа эса ҳақиқатан ҳам ҳозир олтинга тенг бўлиб турибди.

...Уйқусиз ва овқатсиз ўтказилган иккинчи сутка ҳам охирлаб қолганда улар яна салкам бир миллион сўмни қўлга туширишга муваффақ бўлдилар. Собиқ биринчи секретарь укасининг сўзича, оғир сумкани Саид исмли ёш йигитча олиб кетган эди.

Саиднинг уйи атрофига пистирма қўйилди. Тонгга яқин кўзлар юмилай-юмилай деганда Бахтиёр овоз чиқармай дўнглик ортидан уй томон лип этиб ўтиб кетган сояни пайқаб қолди. Бу мотоцикл чироғи ва двигателни ўчириб уйга қайтган Саид эди. Кейин эса Саид уларни саҳрода у қайрағочдан бу қайрағочга олиб борар, гўё бу ишнинг охири бўлмайдигандай туюларди. Йигитча уларни «сувга олиб бориб суғормай келадигандай» эди. Улар қўллари билан неча кубометрлаб қумни кавлаб ташлашди. Охири кобра қўриқлаб ётган жойга етиб келишди.

— Нон урсин, илон йўқ эди, — деб ишонтиришга уринарди Саид. — Олтинни сезиб келганга ўхшайди.

Улар бир амаллаб илонни ҳайдашди. Сумкадан яна уч юз минг сўмлик зеби-зийнатлар чиқди. Йигитлар машинага ўтиришлари билан уйқуга кетдилар. Бахтиёр эса халқ афсонасини эслади. Унда ҳикоя қилинишича, олтин илонларни ва очкўзлик, маккорликда кобрадан қолишмайдиган кишиларни ўзига оҳанграбодек тортар экан. Худди шундай бўлиб чиқди, Абдураҳимов уйқуга кетар экан, шуларни ўйлади.

СССР БОШ ПРОКУРОРИ ҳузуридаги ўта муҳим ишлар бўйича терговчи Т. Гдлянга 1983 йил ёзида группани йиғиш ва Бухорога учиш топширилди. Бу ерда минглаб сўм порани олаётганда область ички ишлар бошқармаси ОБХСС бошлиғи, милиция подполковниги А. Музаффаров давлат хавфсизлиги комитети ходимлари томонидан ушланган эди. Тергов группаси келгунга қадар область ички ишлар бошқармаси бошлиғи А. Дўстов, Бухоро шаҳар саноат моллари савдоси идорасининг директори Ш. Қудратов, республика Госснаби область моддий-техника таъминоти бошқармасининг бошлиғи Д. Шарипов қамоққа олинган эди. Гельман Хоренович ва унинг ҳамкасблари олдида қийин, аммо улар учун оддий бўлиб қолган ишлар турарди. Яъни тергов йўли билан порахўрларнинг жинояткорона алоқаларини аниқлаш, давлатдан яшириб қолинган маблағларнинг тўпланиш механизмини очиб ташлаш, айбланаётган ҳар бир кишининг айбини белгиловчи исботларни системалаштириш ҳамда ишни судга ошириш керак эди. Ўшанда биронта ҳам киши масала улар ўйлагандан кўра мураккаблигини, ишлар Бухородан бутун Ўзбекистонга, унинг пойтахтигача чўзилганлигини тахмин ҳам қилмаган эди. У пайтларда Ўзбекистон ССР матбуотда ва телевидениеда пландан ташқари юз минг тонналаб пахта бераяпти, деб жар солинарди. Республика раҳбарлари янги ва янги мукофотларни одамлар эгнига қадаб қўйишга улгуролмасдилар.

Ўзбекистондаги пахта товламачилиги куппа-кундуз куни момақалдироқ бўлгандай кутилмаган равишда ҳаммани ҳайратга солиб фош бўлди. Газеталарда кетма-кет фош қилувчи мақолалар чиқа бошлади. Уларда давлат Ўзбекистонга таг-туги йўқ пахта учун пул тўлаганлиги ҳикоя қилинарди. Бу ерда ҳар йили қарийб миллион тоннадан пахтани ҳисоботларга қўшиб ёзишарди. Қизиқ, пахта ҳосили кўпайса-ю газлама ишлаб чиқариш камайиб борса? Кейин эса шов-шувли суд жараёни бўлди. У товламачилик ташкилотчиси бўлган республика пахта тозалаш саноатининг собиқ министрини ва бошқа шахсларни энг олий жазога ҳукм қилиш билан тугади. Умуман, шу иш юзасидан эса юзлаб одамлар жавобгарликларга тортилди.

Гдлян суд ишини кузатиб бораркан, жаҳлидан ҳеч тушолмасди:

— Республикада наҳотки товламачилик ташкилотчиларидан бошқа бирон киши қўшиб ёзишларни кўрмаган бўлса? Партия ходимлари, совет, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари-чи, нега энди шунча одамни жавобгарликка тортиш керак? Ахир, уларнинг аксарияти боши берк кўчага киритиб юборилганлиги равшан-ку! Энг муҳими, пуллар, бойликлар қани? Миллиардлаб ўмарилган. Давлатга қайтарилгани эса урвоқ ҳам эмас. Бу янги жиноятлар учун асос-ку.

— Ўйлашимча, — деди хотиржамлик билан Бухоро тергови бўйича Гдляннинг ўринбосари Николай Иванов, — бу саволларга бизнинг группамиз жавоб беришга тўғри келади.

Николай Вениаминович Ўзбекистон Компартияси Бухоро область комитетининг собиқ биринчи секретарини қўлга олиб, эндигина қайтиб келган эди. Каримов республика мелиорация ва сув хўжалиги министрининг ўринбосарилигига ўтганда ҳам ўз одатларидан қайтмади. У Қаршига қилган командировкасининг биринчи кунини министрликнинг шаҳар чеккасидаги «меҳмон кутадиган» уйида нишонлади. Катта ичкиликбозлик бўлиб, совға-саломларни қабул қилди. Оператив группа меҳмонларнинг тарқалишини кутиб турди. Тонгги соат олтида қоровулхонага қўнғироқ қилишди.

— Каримовга шахсий пакет бор, — дейди Иванов. Куннинг исталган пайтида меҳмон кутишга одатланган қоровул уни ичкарига қўйиб юборди.

Эшикни ширакайф Каримов очди. Пакет учун қўлини узатганда билакларига кишан тушганлигини сезди.

— Нима учун?

— Нима учунлигини ўзингиз биласиз-ку, — деди таъна аралаш Иванов.

— Шундайми, тушунарли, тушунарли, — маюсланди Каримов.

Оператив группа ходимлари биринчи бурилишдан сўнг машина номерини ўзгартиришди. Бунга асос бор эди. Қоровул хўжайиннинг азонлаб кетганидан хавотирланиб, Каримовни ўғирлаб кетишди, деб ваҳима кўтарди. У ГАИга Иванов обкомнинг собиқ секретарини олиб кетган машинанинг номерини хабар қилди. Агар Каримовнинг югурдаклари ўша машинани қувганларида борми, иш нима билан тугаши номаълум бўларди.

Бу шунчаки сўзлар эмас. Ўша йилларда Ўзбекистондаги реал вазият шундай эдики, областлар ва республика «йўлбошчилари», ҳозирги кун амирлари социализмдан четга чиққан эдилар, улар қонун ва ахлоқнинг барча нормаларини оёқости қилган эдилар, десак муболаға бўлмайди. Улар экономика ва ахлоқни издан чиқариб республикани секинлик билан азоб чеккан ҳолда чириш жараёнига олиб келдилар. Натижада ҳуқуқни муҳофаза қилиш ходимлари, партия ва совет органларининг катта қисми жиноятчилар дунёси билан чатишиб кетди.

Ҳозир пахта магнатлари давлатдан тўрт миллиард сўмдан кўп маблағни ўғирлаганликлари, унинг ярмисини ўз ҳамёнларига солганликлари исботлаб берилган. Гдляннинг тергов группаси ички ишлар органлари билан биргаликда бошқа нарсани ҳам аниқлади. Республика савдоси, маиший хизмат кўрсатиш соҳасида, шойи ишлаб чиқаришда кўп миллион сўмлик ўғирликлар юз берганки, бу нарса уюшган жиноятчиликнинг яхши созланган системаси мавжуд бўлганлигини, бунда ўғирланган ҳар бир сўм кейинчалик нимага ишлатилганлигини аниқ-равшан кўрсатади. Ҳаром-ҳариш йўллар билан топилган пулларнинг каттагина қисми мансабдор шахсларни пора бериб сотиб олишга, иккинчи қисми эса жинояткорона корхоналарни кенгайтиришга сарфланган. Бунда хусусий кишиларга қарашли яширин фирмалар (жиноятчилар уларни цехчалар деб атайдилар) худди рак сингари жалалаб, кўпайиб борарди. Учинчи қисми эса «тўкин» ҳаёт кечиришга ва олтинларни кўпайтиришга ишлатиларди.

Республикада рэкет ҳам пайдо бўлди. Энциклопедик луғатда айтилишича, у қўрқитиш ва куч ишлатиш йўли билан кенг кўламда дўқпўписаларни ишга солиш, таъмагирлик қилишдир.

Рэкетерлар яширин миллионерларни кузда ёнғоқ қоққандек силкитишарди. Охир оқибатда улар бандитларни ўз паноҳларига олдилар. Улардан шахсий қўриқчиларни ташкил этдилар. Ўзбекистонда ёлланма қотиллар бўлганлиги уйдирма эмас. Бу қотилларнинг қўли энг аввало порахўрлар даврасини ёриб чиқишга уринганлар боши узра кўтарилди. Бугун, масалан олий мартабали ходимлардан бири Гдлянга қарши суиқасд тайёрлагани яхши маълум. Аммо у қора ниятни амалга оширишга улгурмади. У ҳомийлар томонидан қамоққа олинасан, деб огоҳлантирилгач, ўзини ўзи ўлдирди. Шу боис Каримовнинг қўлларига пўлат билакузуклар тақилаётганда кўрилган эҳтиёт чоралари асқотди.

...СССР Прокуратурасининг тергов группаси дастлабки ойлардагина у ёки бу даражада нормал шароитларда ишлади. Группа мафиянинг «маънавий оталари» билан қизиқгунча унга ёрдам беришди. Улар терговнинг боришини диққат билан кузатиб юрдилар, таъбир жоиз бўлса, пашмалақ жиноятчиларни яшириб ўтирмадилар. Улар, масалан, ОБХСС бошлиғи Музаффаров бозорда молларни нархига қўшиб сотувчи Бухоро шаҳар саноат моллари савдоси идораси ходимларини шахсан ўзи қўриқлаганини эшитганларида ғазаблари туғёнга келганлигини ҳаммага кўрсатиб намойиш қилдилар. Бошқа бир мисол. Район партия комитетларидан бирининг биринчи секретари колхоз раисларини қўшиб ёзишга, пора беришга зўрлаб, уларни бошлари устида оғир нарсани кўтариб туришга мажбур қилган. Шунда ҳалиги одамлар ё рози бўлишган, ёки чарчаб йиқилиб қолишган. Ёҳуд Бухоро шаҳар саноат моллари савдоси идорасининг бошлиғи Қудратов магазинда савдодан тушган пулларни сотувчидан сурбетларча тортиб олганда унга эътироз билдиришга журъат этган қўл остидагиларни дўппослаганлигини олайлик. Бу воқеалар ошкор бўлганда ана шу ҳомийлар намойишкорона жазавага тушдилар.

Каримов қамоққа олингандан сўнг вазият кескин ўзгарди. Гдлян группаси ишни охиригача етказиши ҳаммага маълум бўлди. Терговчиларни «миллион сўм берамиз, фақат менинг ишим Ўзбекистон судида кўрилсин», деб сотиб олишга бўлган уринишлар натижа бермади. Терговчиларни жисмонан йўқ қилиш билан қўрқитиш ҳам таъсир этмади. Беш йил ичида бир қатор раҳбар ходимлар ҳибсга олинди. Улар орасида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг собиқ секретарлари, область, шаҳар ва район партия комитетларининг собиқ биринчи секретарлари, республика Министрлар Советининг собиқ раиси, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми раисининг собиқ ўринбосари, партия Марказий Комитетининг собиқ ишлар мудири, СССР Ички ишлар министрининг собиқ биринчи ўринбосари, Ўзбекистоннинг собиқ ички ишлар министри ва унинг уч ўринбосари, областлар ички ишлар бошқармаларининг собиқ бошлиқлари, собиқ совет ва хўжалик ходимлари бор.

ЎЗБЕКИСТОНДА уюшган жиноятчиликка қақшатқич зарба берилгандай бўлинди. Бунинг устига республиканинг энг юксак минбаридан туриб рашидовчилик қораланди. Марказий Комитет бюроси таъбир жоиз бўлса, сеҳрли таъсир остида бўлганлиги, қонунсизликка, суиистеъмолчиликка ва социалистик ахлоқ нормаларининг бузилишига қарши бормаганлиги айтилди. Мана энди уларнинг ҳаммасига узил-кесил нуқта қўйилади, деб ишонтирилди.

Бироқ тергов қисмининг бошлиғи Г. Каракозов ва Бош прокурорнинг ўринбосари А. Катусев раҳбарлигида Гдлян, Иванов ва уларнинг ўртоқлари олиб борган терговлар республикадаги вазият жуда кам ўзгарганлигини кўрсатди. Илгаригидек у ёки бу мансабдор шахсни ҳатто сўроққа чақириш ҳам катта қийинчилик туғдирди. Улар депутатлик дахлсизлигини рўкач қилиб, ундан қалқон сингари фойдаланиб одил судга боришмасди. Илгаригидек порахўрлар ва талон-торож қилувчилар ўзларини эркин ҳис қилиб юравердилар. Уларнинг айримлари шу даражага бориб етдиларки, сўроқдан чиқишлари билан орадан ўн минут ўтгач, яна пора олдилар. Аммо энг асосийси бошқа нарсада. Бунгача ихтиёрий равишда гувоҳлик берган кишиларга мунофиқларча зўрлик қилиш бошланди. Чунки бу гувоҳлар улардан қандай қилиб пора талаб этганликларини, уларни қўшиб ёзишга мажбур қилганликларини, бошқалар ўғирлаган бойликларни яширишга мажбур этганликларини айтиб берган эдилар. СССР Прокуратураси бу кишиларни жиноий жавобгарликдан озод этганлигига ва шуни партиявий ва маъмурий жазо бераётганда ҳисобга олишни илтимос қилганлигига қарамай, Бухоро областида уларни партиядан ўчиришга, ишдан олишга киришдилар. Аммо терговда гувоҳлик бермаган кишилар эса бемалол хотиржам яшайвердилар. Гдлян, группанинг бошқа ходимлари республика бўйлаб юриб, айбини бўйнига олиб бориш жазони камайтиришни тушунтирдилар. Амалда эса ҳаммаси тескари бўлиб чиқди.

Айни пайтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетидан, группа беш йилдан бери нима билан шуғулланаяпти, у ўз ишини тугаллайдиган пайт келмадими, ахир, халқни «террор» қилиш етар, деган садолар чиқа бошлади. Тельман Хоренович республикадаги вазиятни, маънавий микромуҳитни жиноятчиликнинг япроқларини эмас, унинг илдизларини юлиб ташлагандагина ўнглаб олиш мумкин, деб исботлай-исботлай чарчади. Агар КПСС Марказий Комитетида тергов группаси позицияси қўллаб-қувватланмаганда бу қарама-қаршилик нима билан тугаши номаълум бўларди. Ҳозирги пайтда тергов ишлари группа олдида ҳали анча бўлса-да, охирлаб бормоқда.

Шу билан бирга Ўзбекистон партия ташкилоти олдида ҳам катта ишлар турибди. У бир тўда муртадлар ўзларининг шахсий мақсадлари йўлида адолатга зид ишларини амалга оширишга муваффақ бўлганлигининг, социализм принципларини бузганлигининг, республика экономикасини хонавайрон қилганлигининг, одамларни таҳқирлаганининг сабабларини аниқлаши ва тушунтириб бериши лозим. Бу нарса худди шундай бўлганлигини жиноятчиларнинг ўзлари ҳам инкор этмайдилар. Мана, улар терговда нималар дейишди:

«Ўзбекистонда порахўрлик, қўшиб ёзиш, талон-торож қилиш нормага айланди. Уларга қарши реал кураш олиб борилмади. Устига устак уларнинг ҳаммаси анъанавий меҳмондўстлик, планнинг бажарилиши зарурияти билан оқланиб ниқобланди. Бу иш билан фақат областларнинг эмас, республиканинг раҳбарлари ҳам шуғулланишди».

«Порасиз биронта ҳам масала ҳал этилмасди. Ким пора берса, унга ҳамма нарсани беришарди. Масала ё лавозимдан кет, ёки жиноятчилар қонуни асосида яша тарзида қўйиларди. Ўзаро муносабатларда, ишлаб чиқариш ишларида ҳеч қандай объективлик, партиявийлик, батартиблик бўлмасди».

«Ғаразли мақсадларда очкўзлик, хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш назоратсизлик ва ахлоқсизлик бирбирини қўллаб-қувватлаш ва сотиб олиш принципсизлик, юртдошлик ва қариндош-уруғчилик, қўл остидагиларнинг ташаббусини бўғиш ва олий мартабали раҳбарлар ҳузурида хушомадгўйлик авж олганди».

«Мафия ҳеч нарсадан ҳазар қилмасди. У, маълумки лавозими ва ёши улуғ кишиларга бўйсуниш ҳамда уларнинг хоҳиш-иродасига қарши бормасликни тарғиб этувчи исломнинг активлашишига ҳам индамай йўл қўйиб беришгача борди».

Бундай «самимийлик» қилинган жиноятлар учун ҳисоб бериш зарурлиги олдида вужудга келган қўрқув дейиш мумкин. Мазкур ярамаслар ҳаётга қафас ортидан эмас, ўз уйларидан қараган пайтларида уларнинг фикр-ўйлари ҳам бошқача эди. Қилинадиган ҳаракатлар ва тафаккурлари ҳам бошқа эди. Ҳар қандай ўғри ва муттаҳам каби фақат бойлик орттиришни ўйлашарди. Ҳокимият тўғрисида ҳам ўйлашарди. Чунки улар учун ҳокимият аввало бойлик орттириш манбаидир. Шу интилиш йўлида ҳар қандай энг оғир таҳқирларга ҳам чидар эдилар. Масалан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг собиқ секретарларидан бири олган совғаларни пулга айлантирар, ушбу совғаларни республика Министрлар Советининг магазини орқали пулларди. У дўконга ўн тўрт минг сўмлик арақ, тўнлар, мўйнали қалпоқлар топширди...

Ҳозир жиноятчилар қариндош-уруғларига, ишончли кишиларига уларда яшириб қўйилган пуллар ва бойликларни давлатга топширишни ўтиниб сўрамоқдалар. Жазони енгиллаштиришга умид қилмоқдалар. Нима ҳам дердик. Айбни бўйинга олиб бориш етказган моддий зарарнинг ўрнини ихтиёрий равишда қоплаш, табиийки, суд ҳукмига таъсир этиши мумкин. Аммо бошқа жиҳати, республика экономикаси, одамларда социал адолатга бўлган ишончнинг йўқолганлиги масаласи нима бўлади?

МЕН тергов группаси аъзоси сифатида бир ҳафта ишладим. В. Кравченко, И. Иброҳимов, О. Литвак, Л. Пантелеева, Ю. Власов билан, бошқа терговчилар билан сўроқларда қатнашдим. Поралар, қўшиб ёзишлар, таъмагирлик билан орттирилган бойликларни қўлга олишга бордим. Эҳтимол, мана бу бир эпизодни ҳеч қачон эсдан чиқармасман.

...Тунда қишлоққа кириб бордик, ҳали қурилиб битмаган уй ёнида тўхтадик, хонадон соҳибларини — ёш йигитни, унинг ҳомиладор аёлини уйғотдик. Уч нафар кичик ёш гўдак наридан-бери ясалган каравотда ётишарди. Уй совуқ, камбағалона яшашарди. Оила нон ва чой билан қаноатланиб, зўрға кун кечирарди. Чунки оиланинг сарф-харажати катта. Мана иккинчи йилдирки, улар ҳозир яшаб турган уйни қуришмоқда. Колхоздан оладиган иш ҳақи эса унча кўп эмас. Нима учун бу ерга кирдик, бу ерда қандай қилиб ҳам бойлик бўлсин, деб ўзўзимизни ичимизда койий бошладик. Уй эгаси эса:

— Йўқ, ҳеч нима йўқ — деб қайтаргани қайтарган. Лекин қандайдир ҳужрадан иккита сурғичланган сандиқ топилди. Уларда ўнлаб мўйнали ва мўйнасиз чарм пальтолар, импорт газламалар ўрамлари, пуллар, узук солинган тугунчалар, зеби-зийнатлар бор эди. Хотиннинг кўзлари катта-катта очилиб кетди: ахир, у бундай бойликни умрида кўрмаган эдида. Аммо мен учун энг мудҳиши бошқа нарса бўлди. Бу ёш ўзбекларнинг бойликдан ҳайратга тушганлари, уларнинг кимларнингдир ана шу бойликларнинг ириб-чириб кетишига йўл қўйишидан ҳайратга тушганлари эмас, балки уларнинг энди «хўжайинлар» олдида нима деб ҳисоб беришлари ҳақидаги ташвиш бўлди. Бу бўғма илон олдида турган, ютилишга маҳкум этилган қуённинг қўрқувига ўхшар эди. Мана шу қўрқув учун уни онгли равишда вужудга келтирган ва тарбиялаган кишиларни оқлаш учун ҳеч қандай асос йўқ.

Порахўрлик, қонунсизлик, улар вужудга келтирган профессионал қотилларнинг уюшган сафлари... Улар бизларга давлатдан ўмарилган олтинлар кўмиб қўйилган тупроқ устида ўзининг ясси бошини кўтариб турган кобранинг ёвуз кўзлари билан боқадилар. Олдинга қараб битта қадам қўйсанг... тамом.

Аммо шу қадамни қўйиш ва кобрани янчиб ташлаш керак.

Г. ОВЧАРЕНКО,
(«Правда»нинг махсус мухбири).
Ўзбекистон ССР.

[«Правда», 1988 йил 23 январь].

Оқшом файзи

Дам олиш саҳифаси

Газетхон илҳоми

ОҚСАНУ ПОКСАН

Пахтам, оқсан сутдан, тоғлар қоридан,
Оқроқсан мен билган оқлар баридан.
Поклик рамзи, сўзла, қайдан олгансан,
Сувданми, ҳаводан ё ер қаъридан!

Келин сийнасида гўдакка насиб
Этмаган сутидан олдингми тусни!
Кун бўйи мурғаклар ризқини кесиб,
Қурбон-ку оналар соғлиги, ҳусни.

Даҳшатдан оқарган бошдаги сочдек
Она ер сени деб заҳар ютганда,
Қумлар симирганда абадий очдек
Сир, Аму сувини Орол кутганда.

Балки бўягандир миллион тонна оқ,
Денгиз этагидан тўзғиган тузлар,
Шўр ерлар, қақшаган, бефайз ва чанқоқ,
Армонли, сермеҳнат, беҳосил кузлар...

Миллион йил қилинган фидойи меҳнат,
Деҳқон чеккан азоб, буюк машаққат —
Эвазига сенга бу рангни балки,
Туҳфа қилганмикан она табиат!!

Ҳикматилла ЭРМАТОВ,
врач.

НЕГА ШУНДАЙ ДЕЙМИЗ?

САНСОЛАРЧИЛИК

Сансоларчилик деб, одамлар илтимосига совуққонлик билан қараб, уларни идорама-идора тентиратишга қарата айтилиши ҳаммага аён. Лекин унинг тарихи-чи?

Ўтмиш бюрократизмидан қолиб келаётган бу иборанинг асл шакл-шамойили, маъно-моҳияти қуйидагича. «Солар» сўзи аслида «солор» бўлиб, бу форс-тожикча «бошлиқ», «лашкарбоши», «амалдор» демакдир. Яна «сипоҳ-солор»и ҳам борки, бу «бош саркарда», «раис» дегани.

Чунончи: **«Жаҳон солори борди бу жаҳондин»**, яъни жаҳоннинг саркардаси ҳам ўтиб кетди бу оламдан. («Хусрав ва Ширин»дан).

Тарихий воқеа. Икки солор (амалдор) отда кета туриб, анчадан сўнг чарчаб, ўзларига дам бериш ва отларга беда едириш учун бир дала ҳовлиси олдида тўхташади. Отларни қозиқларга боғлаб, юзма-юз ёнбошлашишади. Ён-атрофда одам зоти кўринмайди, лекин шундоқ яқинларида беда уюми бор эди. Аммо, улардан ҳеч бири ўшандан олиб келиб отлар олдига солишга бўйни ёр бермай:

Сан солору ман солор,
Отга ўтни ким солар?! —

деб ётаверадилар.

Шу-шу айни гап эл оғзида нақлга айланиб кетади. «Сансолорлик» эса шу нақлнинг қисқарган шаклидир.

Бундан яна шуниси ҳам аён бўладики, тарихан «сансолор» яъни «сен амалдор» сўзидаги сўнгги «о» товуши талаффузда «а»лашиб «сансолар» бўлиб кетган.

Хуллас, тўрачиликка қарши кураш ҳамма ерда энди ленинчасига олиб бориларкан, бу билан қайта қуришнинг бош омилларидан бири, балки биринчиси, ҳал этилган бўлади. Шунда барча эзгуликларга тобора кенг йўл ҳам очилаверади.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ.

ҚАДИМИЙ САНЪАТГА ШАЙДО

«Оразибон» ансамбли концертига бир кирган одам қадимий Хоразм диёрига саёҳат қилгандай бўлади. Саҳнада ифодаланган деҳқоннинг оғир қўл меҳнати, иффатли шарқ қизининг иболи боқишлари, содда, беғараз юмор томошабинни ўзига ром этади.

Фольклор-этнографик ансамблга бундай ном қўйилиши бежиз эмас. «Оразибон» — қадимий гўзал халқ рақсларидан бири.

Бадиий коллективга оғзаки ижод билимдони, Ўзбекистон ССР халқ артисти Карим Раҳимов раҳбарлик қилади. Таниқли санъаткор ўз атрофига халқ урф-одатлари, қўшиқ ва рақсларини севган йигирма нафар қарияни тўплади.

— Томошабин чиқишларимизни олқишлагани сари ўзимизни ёшараётгандай ҳис этаяпмиз, — дейишади санъатсевар ветеранлар. — Мақсадимиз замондошларимизни, айниқса ёшларимизни қадимий халқ қўшиқ ва рақслари анъаналари руҳида тарбиялашдир.

Ансамблнинг ташкил этилганига бор-йўғи уч йил бўлди. Аммо унинг довруғи республикамиздан ташқарида ҳам машҳур. Коллектив Москвада, халқ ижодиёти Бутуниттифоқ II фестивалида муваффақиятли иштирок этиб, лауреат бўлиб қайтди.

СУРАТЛАРДА: 1. Ўзбекистон ССР халқ артисти Карим Раҳимов (чапда) ва 92 ёшли Яхшимурод ота Ашуров. 2. Ансамбль солистлари «Лачак» вокал-хореографик сюитасини ижро этишмоқда.

Қ. ОТАЕВ фотолари.
(ЎзТАГ).

ТУЗОҚ

ҲИКОЯ

Бу йил қиш ҳар галгидан эрта тушди. Сирдарё қирғоқлари яна қушлар галаси билан тўлди. Улар орасида кулранг тусли она ўрдак ҳам бор. Ана у иккита палапон боласи билан юқорига кўтарилди, айланиб атрофни кузатди: дарёнинг у ер, бу ерида емиш излаётган чуррак, ўрдакларни кўрди. Кейин болалари билан қўнишга жой ахтарди. Оролча қирғоғига тушса бўлади. Сувга қараб пастларкан, палапонларига чўзиб-чўзиб овоз берди. Болалари ҳам қанот кериб, она ўрдак изидан шўнғишди. Қирғоқда сув ўтлари мўллиги учун бир пасда қоринлари тўйди, энди сувда ўйнай бошлашди.

Нимадир шитирлади. Шарпани она ўрдак биринчи бўлиб сезди-да, зудлик билан қанотларини қоқиб, «учамиз» дегандек болаларини огоҳлантирди. Бўйнини олдига чўзганича осмонга интилди. Ҳали улар бир мўлжалга кўтарилиб улгурмаслариданоқ нақ пастдан нимадир гумбурлади ва ёнларидан визиллаб алланарса ўтгандек бўлди. Она ўрдак хавотирланиб палапонларига қаради, улар бир маромда қанот қоқиб, ёнма-ён учиб келишарди: хайрият!

Хавф ортда қолди... Кечга яқин она ўрдак болалари билан яна дарё устида пайдо бўлди. Улар соҳилни айланиб, қадрдон қирғоққа тушдилар. Ғозлар, чурраклар, ўрдаклар сув сатҳида шўх чуғурлашиб сузишарди. Улар ҳам ана шу даврага шўнғиб кетдилар.

Кечқурун дарё қирғоғида қамишлар орасида қушлар галаси билан кулранг ўрдак ва болалари ҳам тунаб қолишди. Кечаси бошланган қор авжга чиқар, совуқнинг шашти бироз босилгандек, ҳаво илиқ эди. Она ўрдак жигарбандлари билан осмонга интилди. Жануб томонда қуёшнинг қизғиш нурлари булут ва туман орасидан кўринди. Улар ўша томонга дадил интилдилар. Анча йўл босишди. Ёш ўрдакчаларнинг ҳаракатлари сал сусайди. Она ўрдак болалари чарчаганини сезиб, қанотларини кейг ёйди, ҳаракатсиз қўйиб берди — бу ҳолатда ўрдаклар жуда яхши дам олишар, ҳорғинликни шундай қилиб енгишарди...

Мана, манзилга қайтишмоқда, энди шошилишнинг ҳожати йўқ, бугунча шу машқ етарли. Кечагина ям-яшил бўлиб турган дарё бўйи бугун оппоқ қорга бурканган.

Пастда ёш ўрдакчанинг фарёди эшитилгандек бўлди, кулранг жонивор қирғоққа синчков назар ташлади. Онанинг сезгилари алдамаган эди. Қирғоқдаги қамишлар ёнида икки ўрдакча «нола» қиларди. У илтижоли чирқираётган ўрдакчалар олдидан бефарқ ўтиб кетолмади. Палапонларига «учаверинглар», дегандек тез-тез қанот қоқди-ю ўзи қирғоқ томон пастлай бошлади. Оқимнинг қаршисига тушган кулранг ўрдак, нола қилаётганлар томон сузиб кетди. «Нажот кутаётган»ларга етай деб қолганда, ҳозиргина зор қақшаб фарёд чекаётган ўрдакчалар негадир бир-бирига қараб қирғоқ сари интилдилар.

Она ўрдак ҳайрон бўлиб қолди. «Нола» чеккан ўрдакчалар гўё хавф-хатардан қутулгандек эдилар. Бу пайт кулранг ўрдак ҳалиги жойга бориб қолганди. Шундагина у алданганини, тузоққа илинганини сезди. Ҳайҳот, ўрдакчаларнинг оёқлари боғланган, қанот патлари юлинган эдилар.

Ички бир нидо билан кўкка интилди. Шу пайт отилган ўқ овозидан еру осмон титради. Она ўрдакнинг юрагини нимадир тирнаб ўтгандек бўлди. Унинг ҳаракатлари сусайди. Охирги марта болалари учиб кетган томонга назар ташлади...

Бир гала ўрдаклар ҳамон осмонни тўлдириб учиб кетишмоқда эди. Болаларими, бошқалармми кўзи илғай олмади.

...Энди қанот қоқишга ҳам мажоли қолмади. Ҳозиргина ўзи сузган сувга йиқилди, сув уни ўз оғушига олди.

Мансур ИНОМХОНОВ.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

БУЛОҚЛАРНИНГ СИРИ БОРМИ?

Бу саволга «Меҳнат» нашриётида яқиндагина чоп этилган «Сирли булоқлар» китобидан жавоб топасиз. Етук географ олимлар В. Ковалев ва Л. Калабугин қаламларига мансуб бу асарда булоқларнинг пайдо бўлиши, тузилиши, турлари ва хусусиятлари ҳақида ҳикоя қилинади. Бунда чашма сувларининг химиявий-биологик таркиби, шифобахшлик хусусиятлари ҳақида гапирилиб, улардан тўғри фойдаланиш юзасидан маслаҳатлар берилади.

Жумладан, «Булоқлар ҳақида нималарни билиш қизиқроқ?», «Булоқларнинг сув сарфи ҳақида», «Еростн сувларининг аралашма моддалари» каби боблар сўнгида диний тушунчалар инкор этилиб, илм-фан томонидан исботланган назариялар илгари сурилади.

Шунингдек, «Булоқлар ва еросги сувларидан фойдаланиш» бобида республикамиздаги булоқлар, уларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳамда фойдаланишнинг йўл-йўриқлари ҳақида фикр юритилган.

И. ҲУВАЙТОВ.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

ПОЧТАЛЬОНЛАР УЧУН... ТУППОНЧА

Америка Қўшма Штатларида почтальонларга итлар тез-тез ҳужум қилиб туришади. Шу боисдан конструкторлар яратган тўппончага ўхшаш «Скрам» прибори итлардан ҳимояланишда хат-хабар тарқатувчиларга катта ёрдам беради. Тугмача босилганда унинг ичидан чиқувчи баланд какофоник овозлар ҳайвонларни гаранг қилиб ва қўрқитибгина қолмай, балки уларни бошқа томонга чалғитади.

ҚЎЙЛАР ИЖАРАГА БЕРИЛАДИ

Боннда «Қўйларни ижарага бериш бўйича ҳамкорлик» деган антиқа корхона рўйхатга олинди. Аэропорт, парк, хиёбонларнинг маъмуриятлари, катта боғ эгалари ва шунга ўхшашлар вақтинча олган қўйлардан «жонли ўт ўрувчилар» сифатида фойдаланиладн. Бу атрофни, айниқса паст-баланд боғ ва ҳовлиларни ўтдан тозалашда техникага нисбатан анча арзонга тушади.

ЭНГ УЗУН ПИРОЖНОЕ

Хельсинкидаги пазандалар билим юртларидан бирининг ўқувчилари қўшни мамлакат — Швецияда узунлиги 800 метрли пирожное тайёрланишини эшитиб, бу рекордни 200 метр узайтиришга қарор қилишди. Улар бир километрли пирожное пиширдилар. Уни тайёрлашда 158 киши қатнашди, масаллиғига 575 килограмм тухум сариғи, 300 килограмм ёғ, 200 килограмм шоколад ва 6 минг килограмм олча ишлатилди. Дунёда энг узун ҳисобланган бу пирожное сотилиб, ундан тушган пул Финляндиядаги гиёҳвандликка қарши кураш Қизил кресть фондига топширилди.

АЛДАШ ЭВИ БИЛАН-ДА

Англиядаги чиқадиган кўпгина газеталар бир машина ҳайдовчини якдиллик билан «Мавсумнинг энг катта ёлғончиси» деб аташди. Полиция тезликни оширгани учун уни тўхтатганда шофёр қасам ичиб шундай деган: кабина ичини шу қадар қалин туман қоплагандики, ҳатто спидометр кўрсаткичини кўриб бўлмади.

АНЪАНАЛАРГА САДОҚАТ

Бундан буён Самарқанд меҳмонларини Шарқ календари бўйича бошланган янги йилнинг рамзи ҳисобланган афсонавий аждаҳо табриклаб кутиб олади. Буюк ипак йўли ўтган Тошкент кўчасида ана шу афсонавий ҳайвон қиёфаси гавдалантирилди. Шаҳар тарихий қисмида ўрта аср архитектура ёдгорликлари яқинидаги бу кўча бўйлаб ёдгорликларга мослаб безатилган совға дўконлари жойлашди. Дўконларда халқ усталари — кулоллар, тўқувчилар ва мисгарлар, зардўзлар ва заргарлар ясаган буюмлар билан савдо қилинади. Туристлар донгдор усталарнинг анъаналарини давом эттираётган замонавий усталар ясаган буюмларни жон-дилдан харид қилмоқдалар.

Самарқанд архитекторлари Регистон, Шоҳи Зинда, Бибихоним мадрасаси ансамбллари атрофидаги тор кўчалар, ҳунармандларнинг устахоналари, маҳаллалар билан биргаликда сақлаб қолиш ҳақида таклиф киритган эдилар. Шаҳар тарихий қисмига оро беришдаги бу янгилик архитекторлар лойиҳасининг бир қисмидир. Архитектура ёдгорликлари билан ёнма-ён жойлашган маҳаллаларда аҳоли ўз дидларига мослаб уй-жойларини қайта қураётганлиги, бунда умумий уйғунликни хаёлига ҳам келтирмаётганлиги режани амалга оширишни мушкуллаштирарди. Меъморлар ўз миқёслари билан архитектура ёдгорликларидан катта фарқ қилмайдиган, шаҳар тарихий қисми яхлитлигига зарар етказмайдиган каркасли бинолар қурилишини талаб этдилар.

Самарқандликларнинг лойиҳаси СССР Архитекторлар союзи ўтказган Бутуниттифоқ конкурсида иккинчи даражали дипломга сазовор бўлди. Бу лойиҳа ҳозирнинг ўзидаёқ амалга оширила бошлади.

— Мақсадимиз — аждодларимиз яратган барча қадриятларни сақлаб қолишдир, — деди Самарқанд шаҳар бош архитектори Неъматжон Содиқов.

Ҳайкалтарошлик композициялари, ажойиб ҳовузлар, чойхоналар, ҳунармандларнинг устахоналари, дўконлар кўҳна ёдгорликларга мос тушадиган ғиштлар билан безатилмоқда. Буларнинг ҳаммаси шаҳарнинг тарихий қисми кўринишига мос бўлиб, ўзига хос муҳитни вужудга келтиради.

Л. ТОКАРЕВ,
ЎзТАГ мухбири.

БИР ШИНГИЛ ТАБАССУМ

Гап ташмачилар ҳақида кетганда бир киши ёнидаги ҳамроҳига деди:

— Эшитишимча, сизнинг фабрикангизга кираверишдаги йўлакда қоровул цех бошлиғини қўлга туширибди. Кейин уни дарҳол ишдан бўшатиб юборишибди. Ташмачига ана шундай жазо бериш керак.

Ҳамроҳи деди:

— Сиз нималар деяпсиз! Ташмачи цех бошлиғини эмас, шўринг қурғур қоровулни ишдан бўшатишди!..

●

Бир аёл ўз танишига нолиб деди:

— Эрим шунақаям ишёқмаски, асти қўяверасиз...

— Наҳотки, шундай бўлса?

— Биласизми, у кўпроқ бекор санқиб юриш учун ҳар куни эрталаб соат бешда туриб, кўчага чиқиб кетади.

●

Габроволикникига танишларидан бири меҳмон бўлиб келди. Суҳбатлашиб ўтиришаркан, у қизиқсиниб сўради:

— Эшитишимча, автомобиль ютиб олганмишсан. Бу қандай содир бўлди?

— Жўнгина, — дея жавоб қилди габроволик мезбон. — Лотерея билети сотиб олдим-да, ютдим.

Шунда меҳмон ҳайратдан ёқа ушлаб деди:

— Буни қара-я, сен ҳар қалай лотерея билети сотиб олибсан-да, ўлма!

●

Бир йигит дўстини учратиб қолиб ажабланди:

— Юз-кўзларингдаги моматалоқ қаёқдан пайдо бўлиб қолди?

Дўсти қўл силтаб жавоб қилди:

— Мирқосимнинг чаккасига бир туширгандим, у қайтимини берди.

— Бай-бай-бай, мен сенга айтгандим-ку, Мирқосим ҳазилни тушунмайди деб!

Тўпловчи Т. МАҲМУДОВ.

КРОССВОРД

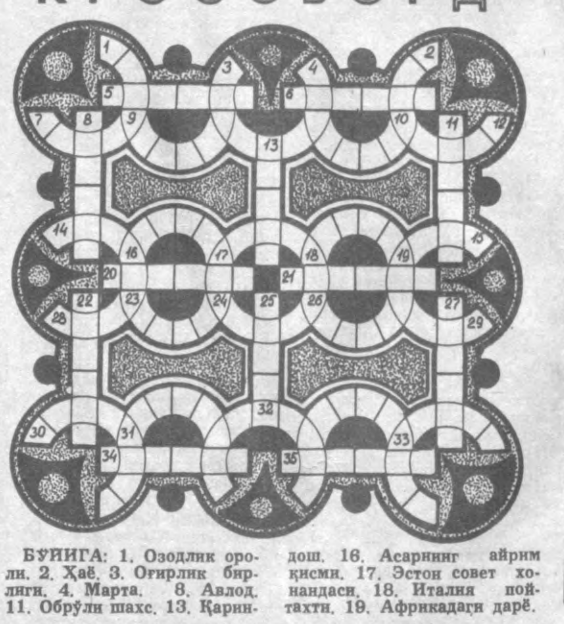

БЎЙИГА: 1. Озодлик ороли. 2. Ҳаё. 3. Оғирлик бирлиги. 4. Марта. 8. Авлод. 11. Обрўли шахс. 13. Қариндош. 16. Асарнинг айрим қисми. 17. Эстон совет хонандаси. 18. Италия пойтахти. 19. Африкадаги дарё. 22. Тукли мовут. 25. Виждон. 27. Ғулом Зафарий операси. 31. Эркин, ҳур. 33. Мақом номи.

ЭНИГА: 5. Обод бўлган жой. 6. Ўғил ёки қизнинг фарзанди. 7. Оқланган дон, ёрма. 9. Ўрмон йиртқич ҳайвони. 14. Дам олиш муассасаси. 16. Баҳосиз, жуда ҳам қимматли. 17. Халқаро шахмат соврини. 18. Хушбўй ўсимлик. 20. Чолғу асбоблари учун ёзилган музика асари. 21. Юксак бурч. 23. Бироз, салгина. 24. Барно аёл, нозанин. 25. Мўлжалланган марра. 28. Геометрик жисм. 30. Спорт костюми. 31. Охир, натижа. 33. Мураккаб сюжетли асар. 34. Ўз сўзида қатъий турувчи. 35. Яхши фазилатни билдирувчи сўз.

ЧАПГА: 10. Қаттиқ тоғ жинси. 12. Ёзув қуроли. 15. Иззат Султон драмаси. 29. Истак, хоҳиш. 32. Нур тўлқини. 33. Ёруғ, ёрқин.

ЎНГГА: 25. Қирғиз халқ эпоси. 32. Кичик қўл чироғи.

Тузувчи: Фаёз ҒАФУРОВ.

РАССОМ ХАНДАСИ

Бугун — мудирнинг туғилган куни.

Алдагани бола яхши.

М. ЖЎРАЕВ расмлари.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» — «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р. — 02552. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 1015. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12